Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Zitting 1978–1979

14 419

Voorlopige voorzieningen met betrekking tot de wederzijdse doorstroming hoger beroepsonderwijs – wetenschappelijk onderwijs

Nr. 8

De vroegere stukken zijn gedrukt in de zittingen 1976–1977 en 1977–1978

MEMORIE VAN ANTWOORD
Ontvangen 18 oktober 1978

1. Algemeen

Op 22 maart 1977 werd door de toenmalige bewindslieden van Onderwijs en Wetenschappen en de tweede ondergetekende het ontwerp van Wet wederzijdse doorstroming hoger onderwijs ingediend. Het voorlopig verslag werd vastgesteld op 13 oktober 1977. In grote lijnen blijkt uit dit verslag instemming van de meeste fracties met de in het wetsontwerp vervatte voorstellen.

Het is niet alleen vanwege deze instemming in algemene zin dat de eerste ondergetekende het wetsontwerp overneemt, maar ook omdat dit geheel past in het beleid dat hij ten aanzien van de ontwikkeling van het hoger onderwijs voor ogen heeft. In de nota «Hoger onderwijs voor velen» (Tweede Kamer, zitting 1977–1978, 15 034, nr. 2) hebben de ondergetekenden hun gedachten uiteengezet. In verband met de voorzieningen die noodzakelijkerwijs moesten worden getroffen met betrekking tot de herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs moest in de nota aan deze sector van het hoger onderwijs de meeste aandacht worden geschonken. Dit neemt evenwel niet weg dat de ondergetekenden in het kader van een evenwichtige opbouw en ontwikkeling van het hoger onderwijs de samenhang van het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs van zeer grote betekenis achten. In hun hierboven genoemde nota hebben zij op dit punt enkele beleidslijnen getrokken.

In een gedifferentieerd stelsel van hoger onderwijs en bij een doelmatig gebruik van de beschikbare onderwijsvoorzieningen is een verantwoorde studiekeuze een wezenlijk element zowel voor de student persoonlijk als voor de inrichting van het onderwijs. De bedoeling van het wetsontwerp Wederzijdse doorstroming hoger onderwijs, namelijk het bevorderen van studiecorrecties in de aanvangsfase van de studie, sluit hier geheel bij aan. Dat de uitvoering van de in het wetsontwerp genoemde taken tevens zal moeten leiden tot een toenemend overleg en toenemende samenwerking tussen het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs vormt eveneens een element dat geheel past in het beleid dat de ondergetekenden voor ogen staat.

In verband met het voorgaande hebben zij vele positieve reacties en de waardevolle suggesties, die in het voorlopig verslag zijn weergegeven, alsmede die uit het onderwijsveld te beluisteren zijn, met erkentelijkheid ontvangen. Gaarne gaan zij in de memorie daarop in.

Op enkele onderdelen achten de ondertekenden, gezien ook de daartoe strekkende opmerkingen in het voorlopig verslag, wijzigingen gewenst. Daarom hebben zij een nota van wijzigingen aan deze memorie van antwoord toegevoegd. In het navolgende gaan de ondergetekenden in op de vragen en opmerkingen, zoals die zijn neergelegd in het voorlopig verslag. Daarbij zullen zij zoveel mogelijk de volgorde van dit voorlopig verslag aanhouden.

De tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden gaven zich er rekenschap van dat het wetsontwerp slechts bedoelt voorlopige voorzieningen te treffen in afwachting en ter beproeving van een definitieve doorstromingsregeling welke een plaats zal moeten vinden in een nieuw stelsel voor het hoger onderwijs. Met dat oordeel stemmen de ondergetekenden in. Het gaat om voorlopige voorzieningen, waarvoor in de afgelopen periode onder meer door een aantal studiecommissies veel voorbereidend werk is verricht. Dit wetsontwerp beoogt een wettelijke basis te bieden voor experimenten met voorlopige wederzijdse doorstromingsmogelijkheden. De ervaringen daarmede zijn van groot belang voor de vormgeving van een meer definitieve regeling na afloop van de onderhavige.

Is echter, zo vroegen de tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden, de opzet van het wetsontwerp niet te zwaar, gezien het te verwachten geringe aantal werkelijk doorstromende studenten? Tot welke geschatte aantallen te verwachten en ook werkelijk plaatsbare doorstromers komen de bewindslieden en waarop zijn die schattingen gebaseerd, zo vroegen deze leden verder, waarbij zij ook het advies van de Onderwijsraad op dit punt aanhaalden.

Aan dit wetsontwerp liggen, zoals uit de memorie van toelichting blijkt, voornamelijk kwalitatieve en niet slechts kwantitatieve overwegingen ten grondslag. De huidige institutionele tweedeling tussen het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs kan in betekenis gaan verminderen, wanneer mogelijkheden tot koerscorrectie in de beginfase van w.o. en h.b.o. worden ingebouwd. De propedeutische – of daarmede overeenkomende – fasen zullen dan een allocerende functie kunnen gaan vervullen. Een verkeerde studiekeuze wordt tot op heden veelal laat of niet gecorrigeerd. Dat blijkt bij voorbeeld uit de lage rendementcijfers van veel studierichtingen in het wetenschappelijk onderwijs. Het systeem is op tijdige koerscorrectie niet ingesteld, zoals zichtbaar wordt aan de goede h.a.v.o.-leerling, die een studie in het w.o. wil volgen, maar na het behalen van zijn h.a.v.o.-diploma niet is overgestapt naar het v.w.o. Zo'n student kan pas na voltooiing van zijn h.b.o.-studie aan de w.o.-studie gaan deelnemen en moet dan doorgaans in het eerste cursusjaar van de w.o.-studierichting beginnen. Wederzijdse doorstromingsmogelijkheden in de beginfase van de programma's van w.o. en h.b.o. bieden wel mogelijkheden tot tijdige koerscorrectie op grond van de in de beginfase gebleken aanleg en belangstelling van de student. Mede daardoor zullen in de toekomst de omvang van en de drang naar de verticale doorstroming naar verwachting kunnen worden verminderd. De laatste jaren zijn deze kwalitatieve overwegingen in steeds bredere kring in het onderwijsveld onderschreven. Recentelijk is dat nog gebleken uit de instemmende commentaren op de hoofdlijnen van het voorontwerp van dit wetsontwerp.

Om de opzet van dit wetsontwerp te realiseren is gekozen voor een zo eenvoudig mogelijke constructie. Uitgangspunt daarbij is geweest dat, waar het gaat om voorlopige voorzieningen, de huidige bevoegdheden van het bevoegd gezag van de h.b.o.-instelling c.q. de faculteit zoveel mogelijk in stand moeten blijven. Dat is een ander uitgangspunt dan indertijd ten grondslag lag aan het voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs, dat een zwaarder instrumentarium kende waartegen vele bezwaren zijn geopperd. Ook al voorziet dit wetsontwerp in een beduidend lichtere opzet dan dat voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs, toch zijn naar het oordeel van de ondergetekenden enige voorzieningen op dit punt gewenst. Daarbij is niet zozeer het feitelijk aantal doorstromers bepalend voor de opzet van dit wetsontwerp, zoals de tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden suggereerden, als wel de kwalitatieve overwegingen om het doorstromingsproces tot ont-

wikkeling te brengen en te begeleiden. Juist in de komende periode, waarin het gaat om ervaringen op te doen met deze wederzijdse doorstroming ligt – onverlet de bevoegdheden van de onderscheiden instellingen van w.o. en h.b.o.– een landelijke aanpak voor de hand, ook al zou het om geringe aantallen doorstromers gaan. Een landelijke aanpak waarborgt immers dat ervaringen met deze wederzijdse doorstroming binnen een bepaalde sector van w.o. en h.b.o. en tussen verschillende sectoren van w.o. en h.b.o. onderling kunnen worden vergeleken. Een landelijke aanpak kan ook stimulerend werken op die sectoren van w.o. en h.b.o., waar nog niet zoveel voorbereidend werk is verricht met betrekking tot de voorgestelde wederzijdse doorstromingen. Deze landelijke aanpak komt tot uitdrukking in de instelling van landelijke commissies wederzijdse doorstroming met vooral adviserende, stimulerende, evaluerende en op het punt van de toelating tot het w.o. beslissende taken. In tegenstelling tot de tot de fractie van de P.v.d.A. behorende leden vermogen de ondergetekenden niet in te zien, waarom dat gezien de kwalitatieve overwegingen van dit wetsontwerp als een te zware opzet zou moeten worden betiteld.

Uit het voorgaande blijkt dat kwantitatieve overwegingen geen doorslaggevende rol hebben gespeeld bij de opzet van dit wetsontwerp. Overigens is het op dit moment nauwelijks mogelijk verantwoorde schattingen te maken over de aantallen te verwachten doorstromers.

Hoogstens zou een zeer voorlopige indicatie met een brede onzekerheidsmarge gegeven kunnen worden. Zo'n voorlopige indicatie zou van de volgende hypothesen uit kunnen gaan. Het aantal doorstromers in een sector van h.b.o. naar w.o. zal waarschijnlijk ten hoogste in de orde van grootte liggen van het aantal verticale doorstromers in die sector, wanneer daar althans een verticale doorstromingsregeling bestaat. Het aantal doorstromers van w.o. naar h.b.o. bedraagt waarschijnlijk tenminste het aantal huidige doorstromers van w.o. naar h.b.o. in die sector. Ten hoogste zal het op den duur kunnen gaan om het totale aantal studiestakers in die sector van w.o. gedurende de eerste vier cursusjaren. Uitgaande van deze voorlopige hypothesen zou het in het studiejaar 1975/1976 in de sector van hogere technische scholen en technische hogescholen om de volgende aantallen gegaan zijn: Ten hoogste zou de doorstroming van HTS naar TH ongeveer 300 studenten bedragen. De doorstroming van TH naar HTS zou in dat jaar ten minste tussen de 50 en 100 studenten bedragen en ten hoogste 1200. Dit laatste aantal is waarschijnlijk beduidend te hoog omdat het alle studiestakers gedurende de eerste vier cursusjaren omvat en het waarschijnlijk is dat slechts een deel daarvan zal willen doorstromen naar een HTS. Uitgaande van dezelfde voorlopige hypothesen zou het in de sector van de Landbouwhogeschool en de Hogere Agrarische Scholen in het studiejaar 1975/1976 om de volgende aantallen zijn gegaan. Ten hoogste zou de doorstroming van HAS naar LH ongeveer 35 studenten bedragen. De doorstroming van LG naar HAS zou in dat jaar ten minste 25 en ten hoogste ongeveer 380 studenten bedragen. Bij dit laatste aantal geldt hetzelfde voorbehoud als hierboven ten aanzien van de maximale doorstroming TH–HTS is gemaakt. De ondergetekenden geven deze voorlopige indicaties onder het grootste voorbehoud en alleen voor de technische en de landbouwsector in het hoger onderwijs. Zelfs in deze sectoren, waar relatief veel voorbereidend werk is verricht, is de onzekerheidsmarge groot, omdat de mate waarin van deze wederzijdse doorstromingsmogelijkheden gebruik zal worden gemaakt aan het begin van dit ontwikkelingsproces bijzonder moeilijk is te voorspellen. Bij andere sectoren wordt deze onzekerheidsmarge nog groter, omdat daar minder ervaring is opgedaan.

Tegen de bovengeschetste achtergrond is het eveneens moeilijk exacte uitspraken te doen over de effecten van deze wederzijdse doorstroming op de bestaande opleidingscapaciteit in w.o. en h.b.o. De ondergetekenden verwachten echter niet dat het in de beginperiode, wanneer deze wettelijke regeling in werking zal zijn getreden, om zeer grote aantallen doorstromers zal gaan. In tegenstelling tot opmerkingen van de Onderwijsraad verwachten zij

daarom voorlopig geen grote capaciteitsproblemen, veroorzaakt door deze regeling. Bovendien wijzen de ondergetekenden erop, dat de meeste van de in artikel 3, eerste lid, bedoelde studierichtingen in het w.o. op dit moment geen numerus fixus kennen. Wanneer er in de verdere toekomst grote aantallen studenten wederzijds gaan doorstromen, kunnen er capaciteitsproblemen in sectoren van w.o. en h.b.o. gaan ontstaan. De ondergetekenden volgen daarom de ontwikkeling van de capaciteitsproblematiek, die ook om andere redenen de nodige aandacht vraagt, nauwgezet en zullen zonodig in hun beleid passende maatregelen nemen.

Een tweede algemene opmerking van de tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden is hun vraag of anderzijds de opzet niet te licht is om de noodzakelijke ervaring op te doen om te zijner tijd een definitieve regeling met een bredere opzet op te stellen. Deze vraag wordt ontkennend beantwoord. De ondergetekenden achten de voorgestelde regeling qua procedure, beoordelingscriteria en gelet op de in te schakelen oordelende instanties van voldoende gehalte om daarmede de gewenste ervaring op te doen. Voorts delen zij de mening van deze leden niet, dat het slechts gaat om een beperkt aantal en daardoor weinig representatieve gevallen. In beginsel wordt in dit wetsontwerp geen enkele studierichting van w.o. en h.b.o. uitgesloten, behalve de nieuwe lerarenopleidingen, vanwege hun experimentele situatie. Wel wordt een onderscheid gemaakt tussen die studierichtingen, die bij de wet doorstromingscommissies en dus doorstromingsmogelijkheden zullen kennen, en andere studierichtingen, waarvoor eerst een gezamenlijk voorstel van Academische Raad en HBO-Raad tot instelling van een doorstromingscommissie nodig is. Dat onderscheid is niet van principiële, maar van praktische aard. In de eerstgenoemde categorie studierichtingen, namelijk die bedoeld in artikel 3, eerste lid, is in het verleden reeds veel voorbereidend werk verricht, op grond waarvan in ieder geval tot de realiseerbaarheid van wederzijdse doorstromingsmogelijkheden kan worden geconcludeerd. In de andere studierichtingen is dat vaak niet of minder het geval. Maar gelet ook op de commentaren op het voorontwerp van dit wetsontwerp verwachten de ondergetekenden, dat het ontwikkelingsproces in die andere studierichtingen ertoe zal leiden dat gezamenlijke voorstellen van beide raden tot instelling van landelijke commissies zullen worden ingediend.

De tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden vroegen verder of het uit methodologisch oogpunt geen aanbeveling zou verdienen wat zuiniger om te springen met termen als «experiment» en «experimenteel».

De ondergetekenden merken op dat in de toelichting bij dit wetsontwerp deze termen en de term voorlopige voorzieningen afwisselend worden gebruikt en de betekenis daarvan huns inziens voldoende is verklaard.

Op de door deze en andere leden gesignaleerde vederlichte opzet van de evaluatieprocedure gaan de ondergetekenden afzonderlijk in in par. 2 van deze memorie. Hier vermelden zij reeds dat zij aan de kritische kanttekeningen tegemoet komen en mede op grond daarvan een nota van wijzigingen ter zake hebben ingediend.

De tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden haalden voorts een tweetal fragmenten uit het commentaar van de Academische Raad aan en vroegen daarover het oordeel van de ondergetekenden. Met de Academische Raad zijn de ondergetekenden van mening dat programma-inhouden dienen te worden vergeleken, alvorens criteria voor toelating en vrijstellingen gevonden kunnen worden. Daarbij komt ook de vraag naar de afstemming van programma-onderdelen aan de orde. Naarmate de verwantschap en wederzijdse afstemming groter is, zal het waarschijnlijk gemakkelijker zijn criteria voor toelating en vrijstelling te vinden. Anderzijds hechten de ondergetekenden eraan dat w.o. en h.b.o. hun eigen krakter en onderwijskundige doelstellingen bewaren. Zij zijn zich ervan bewust dat hier een spanningsveld ligt waarin oplossingen gevonden moeten worden.

De landelijke doorstromingscommissies kunnen daarbij een rol spelen.

Ten slotte merken de ondergetekenden op dat zij met deze leden grote betekenis hechten aan het scheppen van ruimere doorstromingsmogelijkheden in het hoger onderwijs. Zij nemen aan dat deze leden, gelet ook op de ontwikkelingen in het veld, het nut van een eerste voorlopige aanzet daartoe, zoals in dit wetsontwerp geschetst, zullen kunnen onderschrijven.

De tot de C.D.A.-fractie behorende leden begroetten het wetsontwerp met instemming. Zij konden zich vinden in de gekozen lichte opzet, waarbij de bevoegdheden van de verantwoordelijke bestuursorganen van w.o. en h.b.o. zoveel mogelijk worden gehandhaafd en constateerden met instemming dat de bezwaren uit het onderwijsveld tegen de samenwerkingsovereenkomsten in het voorontwerp van Wet ontwikkeling hoger onderwijs in dit wetsontwerp in hoofdzaak waren ondervangen.

Vervolgens vroegen deze leden zich af waarop de meeste nadruk zal komen te liggen: op het cliëntgerichte of op het structurele karakter van de voorgestelde doorstromingsregeling. Naar de mening van de ondergetekenden zijn beide elementen in de onderhavige regeling van groot belang en onderling samenhangend. Het cliëntgerichte karakter komt duidelijk tot uitdrukking in de mogelijkheid tot koerscorrectie, die wordt geopend en waardoor de student met minder tijdverlies dan thans aan die studie in w.o. of h.b.o. zal kunnen deelnemen, die beter past bij zijn aanleg en belangstelling. Zonder dat vooruitgelopen wordt op een nieuw stelsel van hoger onderwijs, bevat dit wetsontwerp ook enkele meer structurele ementen. Daarbij gaat het vooral om de verwijzende functie die de propedeuse of daarmede vergelijkbare perioden in w.o. en h.b.o. kunnen gaan vervullen.

Hiermee sluiten de ondergetekenden aan bij de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in de gedachten over de functie van een propedeuse in het wetenschappelijk onderwijs. In dit verband verwijzen zij ook naar de motie-Mertens (Tweede Kamer, zitting 1977–1978, 15 024, nr. 13).

In de memorie van toelichting zijn enige uitspraken gedaan over de verwachte uitkomsten van het doorstromingsproces. De doorstroming van w.o. naar h.b.o. zou kwantitatief groter zijn dan die van h.b.o. naar w.o. Wanneer echter bij voorbeeld de studentenstroom van h.b.o. naar w.o. sterk zou worden vergroot, zonder dat daar een beduidende stroom van w.o naar h.b.o. tegenover staat, is dan toch aan de bedoeling van deze regeling voldaan of moet er sprake zijn van een zeker evenwicht, zo vroegen de tot de C.D.A.-fractie behorende leden verder. De ondergetekenden hebben er al eerder in deze memorie op gewezen, dat het op dit moment moeilijk is betrouwbare prognoses op te stellen. Enige grond voor de uitgesproken verwachting achten zij aanwezig. De selectie in het voortgezet onderwijs is niet zonder betekenis voor het verdere vervolg van de studie in w.o. of h.b.o. Die selectie wordt niet ongedaan gemaakt door dit wetsontwerp. Hier gaat het om een mogelijkheid tot herziening van eerdere studiekeuzen. Of het doorstromingsproces qua omvang conform de verwachting, uitgesproken in de memorie van toelichting, zal gaan verlopen staat uiteraard niet vast. Het is ook niet het vooropgezette doel van de voorgestelde regeling.

Evenmin kan het doel zijn dat in kwantitatief opzicht de doorstroming van h.b.o. naar w.o. belangrijker of in evenwicht zou moeten zijn. Het gaat om voorlopige voorzieningen, die in zekere mate een experimenteel karakter dragen waarvan de kwantitatieve uitkomsten moeten worden afgewacht.

Voorts merkten de tot de C.D.A.-fractie behorende leden op dat naar hun oordeel het aantal doorstromingsmogelijkheden best nog wat mag worden verruimd en vroegen zij waarom niet tevens een proef wordt genomen met niet-verwante studierichtingen.

Zoals uit het voorgaande reeds is gebleken is de door deze leden bepleite proefneming met niet-verwante studierichtingen mogelijk, via de procedure, bedoeld in artikel 3, derde lid, volgens welke de Academische Raad en de H.B.O.-Raad een gezamenlijk voorstel tot instelling van andere doorstromingscommissies kunnen indienen.

Het ligt dan wel voor de hand dat beide raden alleen dan een gezamenlijk voorstel terzake indienen, wanneer zij daarvoor onderwijskundig bezien termen aanwezig achten. Die voorstellen zien de ondergetekenden met belangstelling tegemoet.

Vervolgens stelden de tot de C.D.A.-fractie behorende leden enige vragen over de geschiktheid van studenten tot het volgen van andere dan verwante studierichtingen in het w.o. en over het belang daarbij van het vermogen tot abstraheren. Bij de vraag of een student van het h.b.o. in staat moet worden geacht een bepaalde studie in het w.o. te kunnen volgen gaat het, naar de mening van de ondergetekenden, om twee zaken. Het gaat in ieder geval om – zoals deze leden veronderstellen – het algemeen leervermogen, waarvan het abstractievermogen een zeer belangrijk onderdeel is, dat beslist voldoende moet zijn. Daarnaast gaat het om voor een bepaalde studierichting meer specifieke kennis en/of vaardigheden. Dit laatste aspect van specifieke kennis en/of vaardigheden hebben deze leden wellicht nog niet in hun beschouwing betrokken, wanneer zij zich afvragen of ook niet de overstap naar niet-verwante studierichtingen moet bevorderd worden. Naar het voorkomt is toetsing van die specifieke kennis en/of vaardigheden gemakkelijker bij verwante dan bij niet-verwante studierichtingen.

Naar aanleiding van de vraag van deze leden, waarom de medische en paramedische sector geheel ontbreekt, wijzen de ondergetekenden erop dat de medische en paramedische opleidingen, waarop respectievelijk de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (W.W.O.) en de Wet op het voortgezet onderwijs (W.V.O.) van toepassing zijn, onder de werking van de eerder beschreven procedure van artikel 3, derde lid, kunnen vallen.

Vervolgens vroegen deze leden naar een gekwantificeerd overzicht van de bestaande verticale doorstromingsregelingen. In de navolgende tabel 1 wordt een kwantitatief overzicht gegeven van de rechtstreekse verticale doorstroming h.b.o.-w.o., in tabel 2 van de indirecte verticale doorstroming h.b.o.-w.o. via de weg van het colloquium doctum. In par. 3.2. van de memorie van toelichting bij dit wetsontwerp is reeds een overzicht van de bestaande doorstromingsregelingen gegeven.

Tabel 1. Kwantitatief overzicht rechtstreekse verticale doorstroming h.b.o.-w.o.[1]

Einddiploma HBO	Naar WO	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72[2]
HTS	Technische Wetenschappen	135	111	307	442	453	451
HAS	Landbouwwetenschappen	48	33	47	44	52	49
HAS	Diergeneeskunde	16	20	28	27	20	22
Pedagogische Academie	Pedagogiek/andragogiek	105	118	145	200	242	340
Pedagogische Academie	Psychologie	42	42	70	79	103	84
Sociale Academie	Pedagogiek/andragogiek						65
Sociale Academie	Psychologie						8
Sociale Academie	Soc. cult. wetenschappen						30
HEAO	Rechten						8
HEAO	Economie						10
MO	Letteren	58	48	35	67	83	49
MO	Pedagogiek/andragogiek						7
MO	Economie	2	6	9	12	15	13
MO	Aardrijkskunde	1	2	–	4	3	1
MO	Geschiedenis	9	18	3	14	6	14
MO	Wisk./natuurk.	–	2	2	6	2	2
MO	Lich. opvoed.						6

[1] Bron: CBS.
[2] Het studiejaar 1971/72 is op dit moment het laatste jaar waarover CBS-gegevens terzake bekend zijn.

Tabel 2. Kwantitatief overzicht verticale doorstroming h.b.o.-w.o. via colloquium doctum[1]

1964/65	3
1965/66	2
1966/67	3
1967/68	4
1968/69	8
1969/70	125
1970/71	207
1971/72	320
1972/73	549
1973/74	345
1974/75	708
1975/76	575
1976/77	595

[1] Tellingen van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Voorts hebben de tot de C.D.A.-fractie behorende leden gevraagd of het niet mede tot de taak van de landelijke doorstromingscommissies behoort zich te vergewissen van de plaatsbaarheid van betrokken doorstromers, met name in het licht van de numerus fixus-problematiek.

De ondergetekenden zijn van mening, dat dit niet de bedoeling is. De taak van de landelijke commissies is uitsluitend een onderwijskundige. De beoordeling van de plaatsbaarheid en van de kwantitatieve aspecten daarvan is voor wat betreft het h.b.o. voorbehouden aan de instellingen van h.b.o. De regeling van met name de toelating tot numerus fixus-studierichtingen in het w.o. is neergelegd in de Machtigingswet inschrijving studenten (Stb. 1975, 407), zoals deze wet is verlengd en gewijzigd bij Wet van 18 mei 1977 (Stb. 326).

De van het h.b.o. doorstromende studenten, die van een landelijke doorstromingscommissie een verklaring inzake toelating hebben ontvangen dienen zich voorzover het gaat om numerus fixus-studierichtingen of studierichtingen, waarvoor een plaatsingscommissie is ingesteld, te onderwerpen aan de vigerende procedures.

De capaciteitsproblematiek, waar ook deze leden over spraken, is in het voorgaande reeds ter sprake gekomen. Hier merken de ondergetekenden daarover nog op dat het in de eerste jaren waarschijnlijk niet om zeer grote aantallen doorstromers zal gaan. De gevolgen daarvan zullen binnen de autonome groei van de instellingen moeten worden opgevangen. Overigens kan op dit punt naar het eerder in deze memorie gestelde worden gewezen.

Met de tot de C.D.A.-fractie behorende leden veronderstellen de ondergetekenden, zoals reeds eerder opgemerkt, dat door het bevorderen van wederzijdse doorstroming de contacten tussen de instellingen van w.o. en h.b.o. zullen worden versterkt. Ook in het kader van de gedachtenvorming over een nieuw stelsel van hoger onderwijs achten de ondergetekenden dat een goede zaak.

Bij het tot nu toe verrichte werk in het kader van de herstructurering van het w.o. zijn functie en inhoud van het eerste cursusjaar opnieuw overwogen. Dit proces zal naar verwachting voortgang vinden. Daarvan kan een positieve invloed uitgaan op de wederzijdse doorstroming h.b.o.-w.o., omdat het expliciteren van de gedachten rond de programma's voor het eerste cursusjaar in het w.o. de vergelijking van deze programma's met die van het h.b.o. kan vergemakkelijken. Hierbij verwijzen de ondergetekenden naar het, in par. 2 aangaande de evaluatie van de nu voorgestelde regeling, gestelde. In de nota Hoger onderwijs voor velen wordt de propedeuse met een selecterende, oriënterende en verwijzende functie gehandhaafd, terwijl de wette-

lijke opdracht aan de faculteit om aan het eind van de propedeutische fase een advies te geven over het voortzetten van de studie binnen of buiten het w.o. onverlet wordt gelaten. Op dat moment ligt het immers voor de hand dat de student er zich rekenschap van geeft of hij, gegeven de behaalde resultaten en gehoord het advies van de faculteit, zijn studie in het w.o. wil voortzetten of bijvoorbeeld wil overstappen naar het h.b.o. met gebruikmaking van de mogelijkheden die dit wetsontwerp biedt.

De tot de V.V.D.-fractie behorende leden konden zich in algemene zin verenigen met de overwegingen, die aan het wetsontwerp ten grondslag liggen. Met name doelden zij daarbij op de bijdrage aan de ontwikkeling van een stelsel van gedifferentieerd hoger onderwijs, op de mogelijkheid tot tijdige koerscorrectie en op de wenselijkheid verticale doorstroming tegen te gaan. Vervolgens vroegen deze leden of, en zo ja, in hoeverre aan het wetsontwerp tevens budgettaire overwegingen ten grondslag liggen. Is het wel een «neutraal kader» zo vroegen zij zich af. Zoals uit de memorie van toelichting en uit een aantal voorafgaande passages in deze memorie moge blijken, liggen aan dit wetsontwerp onderwijskundige overwegingen ten grondslag. Het wetsontwerp biedt een neutraal kader, waarbinnen de studiekeuze meer dan voorheen kan worden gebaseerd op gebleken aanleg en belangstelling. Dat neemt uiteraard niet weg, dat herallocatie van studentenstromen over studierichtingen van w.o. en h.b.o. kan gaan plaatsvinden, die budgettaire gevolgen kan hebben. Van vooropgezette budgettaire overwegingen is echter geen sprake.

Deze leden hadden de grootst mogelijke twijfels over de vraag of de verticale doorstroming van h.b.o. naar w.o. wel zal verminderen. Hoewel de ondergetekenden begrip hebben voor die twijfels, delen zij ze toch niet. Zij wijzen erop dat dit wetsontwerp de goede h.a.v.o. of m.b.o.-leerling, die in het 1e of 2e jaar van het h.b.o. blijk heeft gegeven van goede aanleg en belangstelling voor een w.o.-studie, de mogelijkheid biedt zich de lange omweg van de verticale doorstroming via het h.b.o.-einddiploma te besparen.

Daarbij moet nog worden opgemerkt, dat het verticale doorstromingsproces, dat een sterke toename te zien gaf aan het eind van de jaren zestig en begin van de jaren zeventig, zich thans lijkt te stabiliseren.

De cijfers van deze verticale doorstroming, waar deze leden ook naar vroegen, zijn opgenomen in beide tabellen, eerder in deze paragraaf.

Vervolgens constateerden de tot de V.V.D.-fractie behorende leden een viertal (potentiële) belemmeringen voor de doorstroming van w.o. naar h.b.o. en zij vroegen zich daarom af of deze doorstroming geen utopie zou blijken te zijn. De beide eerstgenoemde factoren – de w.o.-student bezit geen toelatingsrecht tot het h.b.o., het bevoegd gezag beslist over de te verlenen vrijstellingen – zijn ongetwijfeld juist. Uitgangspunt van dit wetsontwerp is echter geweest, dat het in dit stadium van wetgeving niet juist lijkt diepsnijdende veranderingen in de bestaande verdeling van bevoegdheden van de betreffende bestuursorganen van de instellingen van w.o. en van de besturen van instellingen van h.b.o. voor te stellen. Studie en beraad over een gecoördineerd toelatingsbeleid voor w.o. en h.b.o. is ongetwijfeld nodig, zoals deze leden ook zelf concludeerden. Maar omdat het in het wetsontwerp nog gaat om een experimentele regeling, lijkt het minder wenselijk op de uitkomsten daarvan reeds thans te anticiperen. Daarnaast is een andere factor van belang. In de huidige praktijk blijkt al, dat v.w.o.-abituriënten veelal zonder grote problemen worden toegelaten tot de verschillende vormen van h.b.o., ook al bezitten zij geen recht van toelating. Bij de doorstroming van w.o. naar h.b.o. op grond van dit wetsontwerp gaat het om v.w.o.-abituriënten met één of meer jaren ervaring in het w.o. en een advies van de betreffende doorstromingscommissie, die gemengd is samengesteld uit w.o. en h.b.o.-deskundigen. De ondergetekenden kunnen zich nauwelijks voorstellen dat een bevoegd gezag, ook al heeft het daar de vrijheid toe, dergelijke doorstromers de toelating tot het h.b.o. zal weigeren. Voorts mag

worden aangenomen dat het bevoegd gezag de adviezen van een landelijke commissie tot eventuele vrijstellingen zwaar zal laten wegen bij de beslissing daarover.

De derde factor waar de tot de V.V.D.-fractie behorende leden op wezen was de omstandigheid dat het h.b.o. ten opzichte van het w.o. in een ongelijkwaardige positie verkeert. Op zichzelf is die constatering nog wel juist, maar de ondergetekenden wijzen erop dat deze factor de laatste jaren aan betekenis terecht gaat inboeten. W.o. en h.b.o. worden in steeds breder kring gezien als onderdelen van één gedifferentieerd stelsel van hoger onderwijs. Zoals zij o.a. in de nota Hoger onderwijs voor velen hebben uiteengezet is het beleid van de ondergetekenden erop gericht de zgn. boven- of ondergeschikte positie van w.o. en h.b.o. ten aanzien van daarvoor in aanmerking komende aspecten om te buigen tot een onderling nevengeschikte, ook al zullen aard en doelstellingen van w.o. en h.b.o. in een nieuw stelsel van gedifferentieerd hoger onderwijs blijven verschillen. De ondergetekenden zijn van mening dat juist in dat groeiproces deze derde factor in betekenis zal gaan verminderen.

De vierde factor waarop de tot de V.V.D.-fractie behorende leden wezen, was die der beperkte opleidingscapaciteit van het h.b.o. De ondergetekenden hebben al eerder in deze memorie de verwachting uitgesproken, dat in de eerste jaren dat deze regeling van kracht zal zijn, geen grote problemen op dit punt behoeven te worden verwacht vanwege de waarschijnlijk beperkte aantallen doorstromers. Waar nodig zal de opleidingscapaciteit van het h.b.o. in het verdere verloop, wanneer het om grotere aantallen zou gaan, moeten worden aangepast. Naar het oordeel van de ondergetekenden behoeft dat niet te betekenen dat die opleidingscapaciteit volledig moet worden afgestemd op het huidige aantal studiestakers in het w.o. (gemiddeld 40%). Studiestaking in het w.o. behoeft immers niet zonder meer doorstroming naar het h.b.o. te impliceren. Dat neemt niet weg dat de ondergetekenden dit probleem van de opleidingscapaciteit van het h.b.o. mede in verband met de effecten van dit wetsontwerp, zoals reeds eerder werd opgemerkt, nauwlettend zullen volgen en in hun beleid daarmede rekening zullen houden.

Deze leden vonden het verder een nadeel dat de tweeslachtigheid in het systeem van toelating tot het w.o. wordt vergroot, waardoor onrechtvaardigheid ontstaat. De ondergetekenden wijzen er evenwel op, dat degenen die via de voorgestelde doorstromingsweg toelating tot het w.o. verkrijgen, niet in het bezit zijn van een v.w.o.-diploma. Dat aan deze studenten bijzondere eisen worden gesteld is dan ook niet onlogisch.

De problematiek van een gecoördineerd toelatingsbeleid, waar de tot de V.V.D.-fractie behorende leden vervolgens naar vroegen, in het kader van het nieuwe stelsel van hoger onderwijs is voorwerp van studie en beraad binnen de beide departementen in het kader van de verdere gedachtenvorming over dat nieuwe stelsel.

Zolang het systeem van gewogen loting nog van kracht is, zullen van het h.b.o. naar het w.o. doorstromende studenten overeenkomstig het bepaalde in de machtigingswet inschrijving studenten, mee moeten doen aan de gewogen loting indien het een numerus fixusrichting in het w.o. betreft. Zij zullen worden ingedeeld in lotingscategorie g. met een lotingskans 1 (zie brief van 30 november 1976; Tweede Kamer, zitting 1976–1977, 14 271). Technisch is het mogelijk dat de aanmelding van de potentiële doorstromers uiterlijk 1 mei geschiedt. Uiterlijk 1 juli dient dan de examenbevoegdheid te worden aangetoond dan wel te worden bericht dat deze uiterlijk 15 september kan worden verwacht. Dit tijdschema, waar deze leden en het lid van de G.P.V.-fractie naar vroegen, is haalbaar binnen het tijdschema, zoals vermeld in de memorie van toelichting (blz. 26) met betrekking tot de procedure van de doorstroming van h.b.o. naar w.o.

De leden van de fractie van D'66 gaven uiting van hun complimenten over dit wetsontwerp om twee redenen. Ten eerste vanwege het verheugende feit dat een wettelijke basis wordt gegeven aan een ontwikkeling, die nog

geen tien jaar geleden van de grond kwam. Ten tweede omdat met deze voorlopige regeling velerlei broodnodige ervaring kan worden opgedaan. Met de hoofdgedachten van dit wetsontwerp stemden zij in. Voorts wezen zij erop dat hun positieve waardering van het wetsontwerp moet worden losgekoppeld van hun oordeel over de hoofdlijnen van de nota «Hoger onderwijs in de toekomst». Deze leden zijn van mening dat het wetsontwerp waarom het nu gaat geen wegen voortijdig afsnijdt, maar juist goed afgewogen beslissingen voor de toekomst mogelijk zal maken. Vervolgens vroegen deze leden of het in de bedoeling ligt op een later tijdstip een eind te maken aan de verticale doorstroming, zulks naar aanleiding van de formulering op blz. 13 van de memorie van toelichting. Uit die formulering en uit de andere passages in die toelichting wordt duidelijk, dat de indieners van dit wetsontwerp in het algemeen gesproken geen voorstanders waren van verticale doorstroming, wanneer goede wederzijdse horizontale doorstromingsregelingen in het hoger onderwijs hun nut hebben bewezen. Zoals uit eerdere passages in deze memorie kan worden opgemaakt delen de ondergetekenden dit standpunt. Maar waar het gaat om voorlopige voorzieningen om ervaringen met de wederzijdse doorstroming op te doen, is thans nog niet het stadium bereikt om een eind aan de verticale doorstromingsregelingen te maken. Wanneer dat stadium wel zou worden bereikt, zullen op grond van de verkregen ervaring voorstellen tot wetswijziging worden ingediend.

Voor de beantwoording van de vraag van deze leden naar de numerus fixusaspecten verwij en de ondergetekenden kortheidshalve naar hun antwoord aan de leden van de V.V.D.-fractie, die een soortgelijke vraag hebben gesteld.

De tot de S.G.P.-fractie behorende leden hadden wat de hoofdlijnen betreft met instemming van het wetsontwerp kennisgenomen. Vervolgens vroegen zij naar een reactie op de stelling van de Onderwijsraad, dat de doorstroming van w.o. naar h.b.o. nauwelijks van betekenis zal zijn, zolang als gevolg van de geringe capaciteit van het h.b.o. aan w.o. studenten niet de zekerheid van plaatsing kan worden geboden. Die stelling onderschrijven de ondergetekenden niet. Voor de motivering daarvan verwijzen zij kortheidshalve naar hun antwoord aan de leden van de P.v.d.A.-fractie, waar zij ingingen op de capaciteitsproblematiek, en naar hun antwoord aan de leden van de V.V.D.-fractie, waar zij ingingen op de problematiek van toelaatbaarheid en toelating tot het h.b.o.

De leden van de P.P.R.-fractie beschouwden het wetsontwerp als een stapje in de richting van een stelsel, waarin aanleg en ervaring van studenten doorslaggevend zijn voor het type onderwijs dat zij willen volgen en voor de studierichting waarop zij zich willen toeleggen. De experimentele en vooralsnog beperkte opzet van dit wetsontwerp waardeerden zij zeer. Vervolgens spraken deze leden over de invloed van maatschappelijke factoren op deze studiekeuzen.

Ook de ondergetekenden zijn daarvan doordrongen. Te denken valt inderdaad aan het aanstellings-, bevorderings- en salariëringsbeleid. De ondergetekenden zijn van oordeel dat de overheid als grootste werkgever op dit punt mede een rol behoort te spelen. Mede door toedoen van de overheid zijn de laatste jaren de soms aanmerkelijke verschillen in aanvangssalarissen tussen jonge academici en jonge h.b.o.-afgestudeerden aan het verminderen. Bijzondere maatregelen, die in het verleden zijn getroffen om de werving-spositie van de overheid te behouden ten aanzien van jonge academici, verliezen immers de laatste jaren aan betekenis vanwege het toegenomen aanbod van die jonge academici.

De problematiek met betrekking tot de eventuele afschaffing van de verticale doorstromingsregeling voor h.b.o.-gediplomeerden, waar ook deze leden over spraken, is in het voorgaande reeds ter sprake gekomen. Kortheidshalve mogen de ondergetekenden daarnaar verwijzen.

De vragen, die de tot de C.P.N.-fractie behorende leden in dit algemeen gedeelte stelden met betrekking tot de te verwachten aantallen doorstromers, de verhouding daarbij tussen de doorstroming van w.o. naar h.b.o. en met betrekking tot de eventuele afschaffing van de verticale doorstroming, zijn in het voorgaande reeds behandeld. Kortheidshalve volstaan de ondergetekenden daarom met een verwijzing daarnaar.

Ten slotte merkten deze leden op dat een oplossing voor het hoge uitvalpercentage in het eerste jaar van het w.o. kan worden bereikt door de selectiedrempel te verlagen. Kwantitatief bezien zou dat naar oordeel van de ondergetekenden een schijnoplossing zijn, waardoor het selectieprobleem wordt vooruitgeschoven. In kwalitatief opzicht is het geen oplossing. Het gevaar zou ontstaan dat de eigensoortige kenmerken van het w.o. en de op grond daarvan te stellen eisen worden uitgehold en dat moet naar de mening van de ondergetekenden zeker worden vermeden.

De G.P.V.-fractie was van mening dat dit wetsontwerp een positievere waardering verdient dan het voorontwerp uit 1972/73. Daarna wijdde deze fractie enige beschouwingen aan de waarde van de verticale doorstroming voor diegenen, die confessioneel hoger onderwijs willen volgen. De ondergetekenden hebben van die beschouwing kennisgenomen.

Vervolgens vroeg deze fractie zich af of niet tevens dient te worden overwogen het afnemen van testen te stimuleren, die kunnen uitwijzen of de keuze voor h.b.o. dan wel voor w.o. de beste is. Ook gaf de fractie nogmaals als haar mening te kennen dat een toelatingsexamen voor het w.o. overweging verdient, waarbij uiteraard daarna toch goede horizontale doorstromingsregelingen aanwezig moeten zijn. Ook de ondergetekenden zijn van oordeel dat ongeacht het toelatingssysteem tot het w.o. mogelijkheden tot wederzijdse doorstroming, zoals in dit wetsontwerp voorzien uit een oogpunt van mogelijke koerscorrectie nodig zullen blijven. Zoals reeds eerder werd opgemerkt vormt de problematiek van de toelatingscriteria tot w.o.-studierichtingen, waarvoor een numerus fixus geldt, thans onderwerp van studie en beraad. Hierover zullen in een ander verband binnenkort voorstellen worden gedaan.

In dit wetsontwerp gaat het om h.b.o.-studenten, die al een selectie in het h.a.v.o. of m.b.o. hebben doorgemaakt, of w.o.-studenten, die in het v.w.o. zijn geselecteerd, maar van wie hun aanvankelijke studiekeuze kennelijk correctie behoeft. Hierin hebben in eerste instantie de landelijke doorstromingscommissies een taak.

De P.S.P.-fractie kon instemmen met het treffen van betere voorzieningen voor de wederzijdse doorstroming tussen h.b.o. en w.o. Vervolgens stelde deze fractie enige vragen over de capaciteitsproblematiek der instellingen en over het al dan niet meeloten van doorstromers. De beantwoording van deze vragen, die ook van andere zijden zijn gesteld, is reeds in het voorgaande geschied. De ondergetekenden mogen daarnaar verwijzen.

2. De landelijke commissies voor de doorstroming en de voorziene overstapprocedure

Op verschillende plaatsen in het voorlopig verslag zijn van verscheidene kanten vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de aard en opzet van de evaluatie en over de taken van de landelijke commissies op dit punt. De tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden deden dat in paragraaf 1 van het voorlopig verslag en noemde de opzet van de evaluatieprocedure vederlicht. De tot de fracties van C.D.A. en V.V.D. behorende leden deden dat naar aanleiding van artikel 7 van het wetsontwerp in het artikelsgewijze deel van het voorlopig verslag.

Hun vragen hadden betrekking op de omvang en uitvoering van de evaluatie en de richtlijnen daarvoor. De ondergetekenden gaan in het navolgende in op de verschillende aspecten van deze evaluatie. Uitgangspunt daarbij is dat de ondergetekenden met deze leden grote waarde hechten aan een

goede evaluatie. Ook in de commentaren van de Onderwijsraad en de Academische Raad, alsmede in de memorie van toelichting (blz. 19) is de noodzaak daarvan onderstreept. Een goede evaluatie is naar hun oordeel nodig omdat het gaat om voorlopige voorzieningen in afwachting van een toekomstige definitieve regeling.

De uitkomsten van die evaluatie zullen van invloed zijn op die toekomstige definitieve regeling. Bij deze evaluatie gaat het naar het oordeel van de ondergetekenden om twee hoofdzaken, die kunnen worden onderscheiden. In de eerste plaats is er een aantal aspecten, dat vooral op het procedurele vlak van de werking en uitvoering van deze wet ligt en om evaluatie vraagt. Daarbij kan worden gedacht aan zaken als:

– het aantal, de omvang en de werkwijze der landelijke commissies wederzijdse doorstroming;

– de procedure van de totstandkoming van doorstromingsadviezen en -beslissingen;

– het op grond van deze wet in acht te nemen tijdschema bij de wederzijdse doorstroming;

– de vormen van samenwerking tussen de onderscheiden doorstromingscommissies.

In de tweede plaats gaat het om een meer inhoudelijke evaluatie van de resultaten van het proces van wderzijdse doorstroming, dat dit wetsontwerp op gang beoogt te brengen. Daarbij en aansluitend op hetgeen in de memorie van toelichting (blz. 19) is gesteld gaat het om zaken als:

– de verhouding tussen de aantallen studenten die om doorstroming vragen en door tussenkomst van de doorstromingscommissies een positief advies krijgen, alsmede de getalsmatige verhouding tussen de studenten die een positief advies krijgen en zij die in feite doorstromen;

– de onderwijskundige motivering van de doorstromingsadviezen en -beslissingen en de meer algemene normen en criteria, die daaruit zouden kunnen worden afgeleid;

– welke vrijstellingsmogelijkheden kunnen worden geadviseerd en gerealiseerd;

– welke ervaringen met deze overstappers na hun overstap worden opgedaan;

– welke kwantitatieve en kwalitatieve effecten deze wederzijdse doorstromingsregeling heeft op de bestaande verticale doorstromingsregelingen.

Ten einde de evaluatie in bovenbedoelde zin goed tot haar recht te laten komen, achten de ondergetekenden het bij nadere overweging in de eerste plaats nodig, dat de taak van de doorstromingscommissies uitdrukkelijk met deze taak wordt uitgebreid. De tekst van artikel 7 zoals die thans luidt, brengt dit onvoldoende tot uitdrukking. Daarom wordt tegelijk met deze memorie van antwoord een nota van wijzigingen ingediend, waarin onder meer een wijziging van artikel 4 en artikel 7 wordt voorgesteld. De taken van de commissies op het gebied van de evaluatie zijn daarin uitdrukkelijk verwoord en worden aldus wettelijk gewaarborgd.

De ondergetekenden zijn voorts voornemens zowel aan de meer procedurele als aan de meer inhoudelijke aspecten van deze evaluatie zoals hier omschreven, aandacht te besteden in de richtlijnen die op grond van artikel 8 van dit wetsontwerp aan de doorstromingscommissies kunnen worden gegeven. Daarbij merken zij op dat het karakter van dit wetsontwerp – voorlopige voorzieningen om een ontwikkelingsproces op gang te brengen – met zich brengt dat ook deze richtlijnen flexibel moeten zijn en in de loop van dit ontwikkelingsproces naar gebleken behoefte aangepast moeten kunnen worden. Op de bovengeschetste wijze kan een tweede waarborg voor een goede evaluatie naar het oordeel van de ondergetekenden worden bereikt.

Een derde waarborg voor een goede evaluatie zien de ondergetekenden in de jaarlijkse rapportageplicht van de commissies, zoals die ook in het nieuw voorgestelde artikel 7 is opgenomen.

Deze evaluatierapporten worden in ieder geval ter kennis gebracht van de Onderwijsraad, de Academische Raad en de HBO-Raad, die daarover desgewenst hun advies kunnen uitbrengen. Ook op deze wijze mag men erop vertrouwen, dat de resultaten van deze evaluatie in brede kring voorwerp van studie en beraad worden.

De ondergetekenden vertrouwen erop dat de bovenstaande uiteenzetting en de wijzigingen die zij op dit punt voorstellen, tegemoet komen aan de kritische kanttekeningen die van verschillende zijden zijn gemaakt. Vervolgens behandelen zij de vragen die in dit gedeelte van het voorlopig verslag zijn gesteld.

De tot de C.D.A.-fractie behorende leden vroegen of de bemoeienis van de landelijke doorstromingscommissies, met de instelling waarvan zij konden instemmen, zich ook uitstrekt tot de omvang van de wederzijdse doorstroming. Dat is niet het geval. De doorstromingscommissies hebben, zoals reeds eerder opgemerkt, een onderwijskundig oordelende taak ten aanzien van de wederzijdse doorstroming van individuele studenten. Verder hebben de commissies een belangrijke taak ten aanzien van de evaluatie, waarop hierboven uitvoerig is ingegaan. Uit de ervaringen, welke worden opgedaan, kunnen op den duur wellicht meer algemene normen en criteria met betrekking tot de wederzijdse doorstroming worden afgeleid. Met deze leden zijn de ondergetekenden verder van mening dat de commissies niet volledig geisoleerd van elkaar zullen mogen werken. De ondergetekenden verwachten ook niet dat dat zal gebeuren. Zo nodig zullen bepalingen ter zake in de richtlijnen worden opgenomen.

Een van de moeilijkste punten vonden de leden van de C.D.A.-fractie het vraagstuk van de toetsingscriteria en het door hen – in navolging van de Onderwijsraad – gesignaleerde dualistisch karakter van de voorgestane kernonderdelenmethode.

Hoe wordt voorkomen dat het h.b.o. een vooropleiding van het w.o. wordt, zo vroegen zij.

Met de uitgangspunten van deze leden – en ook van de Onderwijsraad – dat het h.b.o. naar zijn opzet geen vooropleiding van het w.o. mag worden, stemmen de ondergetekenden geheel in. W.o. en h.b.o. hebben ieder hun eigen aard en doelstellingen. Bij het vinden van indicaties voor een overstapadvies zijn er – zoals in de memorie van toelichting werd uiteengezet – in beginsel drie methoden. Toetsing van deze drie methoden aan het criterium dat het h.b.o. geen vooropleiding van het w.o. mag worden, leidde tot een voorkeur voor de kernonderdelenmethode, welke de ondergetekenden onderschrijven. Bij beide andere methoden – overstap op basis van resultaten in gemeenschappelijke onderdelen c.q. overstap op basis van resultaten in extra-programmaonderdelen – is het risico, dat het h.b.o . tendeert naar een vooropleiding van het w.o., aanzienlijk groter. Bij de kernonderdelenmethode is dat veel minder het geval. De ondergetekenden gaan er n.l. van uit, dat de kernonderdelen geen nieuwe, aan het oorspronkelijke programma toegevoegde onderdelen zijn, maar bestaande, die iedere student moet volgen. Uit het bestaande programma worden daar één of meer onderdelen aangewezen – de kernonderdelen – die een indicatie kunnen geven over de vraag of een student al dan niet in staat moet worden geacht het w.o.-programma te kunnen volgen.

Het behalen van een meer dan gemiddeld resultaat voor die kernonderdelen kan dan leiden tot een positief overstapadvies. Een minder resultaat zal tot gevolg hebben, dat geen overstapadvies wordt afgegeven, maar kan nog zeer wel leiden tot slagen voor het eerste of tweede jaar h.b.o. Zo geschetst is deze kernonderdelenmethode een variatie op de kern-itemmethode van De Groot (1964), waar de tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden naar vroegen. Het verschil is echter dat de kernitemmethode gehanteerd wordt om de grens voldoende – onvoldoende te bepalen, terwijl deze methode wordt ge-

hanteerd om de vraag – al of niet overstapadvies – te beantwoorden voor degenen, die al geslaagd zijn voor hun 1e of 2e cursusjaar h.b.o. Volledigheidshalve merken de ondergetekenden op, dat zij hantering van deze methode niet kunnen en willen voorschrijven, omdat het een zaak is die behoort ot het onderwijskundig beleid der betrokken instellingen.

De tot de C.D.A.-, P.v.d.A.-, V.V.D.- en de G.P.V.-fractie behorende leden hadden allen grote moeite met het verschil in terminologie van artikel 9, tweede lid, onder b, en van artikel 10, tweede lid. In het eerstgenoemde artikellid wordt gesproken over «met vrucht» volgen, in het tweede over «beter tot zijn recht komen» in het w.o. In de beide artikelen is een verschillende terminologie gebruikt om het verschil in aard en in effect van beide oordelen aan te duiden. Het bevoegd gezag geeft een overstapadvies.

De landelijke commissie beslist, gezien dat advies. Door haar eigen verantwoordelijkheid en door haar gemengde samenstelling kan de landelijke commissie tot een meer omvattende beoordeling komen dan het adviserend bevoegd gezag. Het is daardoor mogelijk dat de doorstromingscommissie tot een andere beslissing komt dan waartoe het advies strekte. Voorts werd de term «beter tot zijn recht komen» gehanteerd, om tot uitdrukking te brengen dat de tot oordelen bevoegde doorstromingscommissie, de totale persoon in aanmerking nemend, ervan overtuigd moet zijn dat de aspirant-doorstromer niet alleen in staat is de w.o.-studie te volgen, maar daar ook gezien zijn aanleg en belangstelling beter op zijn plaats is dan in de h.b.o.-instelling. Met de aan het woord zijnde leden zijn de ondergetekenden bij nadere overweging van oordeel, dat er, ook bij erkenning van de onderscheiden aard van de uitspraken van de h.b.o.-instelling en de doorstromingscommissies aan het gebruik van verschillende terminologieën voor wat betreft het toetsingscriterium nadelen kunnen kleven. Bij nota van wijzigingen wordt daarom thans voorgesteld in beide artikelen de term «met vrucht volgen» te hanteren. Deze term sluit aan bij elders in de onderwijswetgeving gehanteerde terminologie. Ook kunnen daardoor predictieve uitspraken over «geschiktheid» waar de tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden terecht bezwaren tegen opperden, zoveel mogelijk worden vermeden.

Hantering van dezelfde terminologie ten aanzien van het beoordelingscriterium laat echter onverlet het verschil in verantwoordelijkheden van bevoegd gezag en doorstromingscommissie. Het bevoegd gezag brengt een doorstromingsadvies uit. De eindbeslissing over de toelating tot de gekozen studierichting in het w.o. berust bij de doorstromingscommissie, gezien dat advies.

Dit verschil in aard van de beslissing is bij nota van wijzigingen tevens in de benaming tot uitdrukking gebracht. Naar aanleiding van een daartoe strekkende vraag van de tot de C.D.A.-fractie behorende leden verwijzen de ondergetekenden naar hetgeen over de aard en inhoud van die richtlijnen ex artikel 8 in het begin van deze paragraaf is uiteengezet.

De tot de C.D.A.-fractie behorende leden vroegen verder of aan een soort toelatingsexamen moet worden gedacht, wanneer een student geen positief advies ontvangt. De ondergetekenden wijzen erop dat op grond van artikel 10, tweede lid, de doorstromingscommissie altijd een onderzoek instelt naar de vraag of de student, die wil doorstromen naar een bepaalde w.o.-studie, daartoe kan worden toegelaten. Wanneer de student geen positief advies van de h.b.o.-instelling heeft ontvangen, zal dat onderzoek zwaarder zijn dan wanneer wel een positief advies kan worden overgelegd. De ervaring zal moeten leren op welke wijze in dat laatste geval dat onderzoek zal moeten plaatsvinden.

Met deze leden zijn de ondergetekenden van oordeel, dat dat onderzoek niet kan worden gedelegeerd aan de examencommissie van de betreffende (sub)faculteit, omdat het ontwerp daartoe de mogelijkheid niet opent. Overigens zou in dat geval het gewicht van het onderzoek ook te zeer aan één zijde worden gelegd.

Zoals in het voorafgaande al besloten lag, stemmen de ondergetekenden in met de opvatting van deze leden dat het mogelijk is dat een student een positief overstapadvies van zijn bevoegd gezag ontvangt, maar dat desondanks de beslissing van de doorstromingscommissie negatief uitvalt. De commissie heeft – zoals gezegd – haar eigen verantwoordelijkheid. In de commissie hebben deskundigen uit zowel w.o. als h.b.o. zitting, terwijl het doorstromingsadvies enkel van het bevoegd gezag van de h.b.o.-instelling afkomstig is.

Op de meeste vragen in deze paragraaf van de tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden zijn de ondergetekenden in het voorgaande reeds ingegaan. Er resteert een vraag inzake een mogelijke discongruentie tussen de afwijzing van beide andere methoden ter bepaling van het overstapadvies dan de kernonderdelenmethode en het indertijd in de memorie van antwoord bij het wetsontwerp herstructurering w.o. ten aanzien van de propedeuse gestelde. Een dergelijke discongruentie vermogen de ondergetekenden niet in te zien. De afwijzing van beide andere methoden ligt integendeel geheel in het verlengde van hetgeen indertijd ten aanzien van de propedeuse is gesteld: De propedeuse heeft een oriënterende en selecterende functie waarbij tevens de mogelijkheid van een verwijzing moet worden betrokken.

De propedeuse kan student en docent de mogelijkheid bieden te beoordelen of de student voldaan heeft aan de voorwaarden om aan de volgende fase van dat programma deel te kunnen nemen, zonder dat van een slaaggarantie in die volgende fase kan worden gesproken. De methode van gemeenschappelijke onderdelen en de methode van toevoeging van extraonderdelen in de propedeuses kan die oriënterende en selecterende functie voor het eigen programma in gevaar brengen. Dan zouden namelijk onderdelen aan het onderwijs- en examenprogramma worden toegevoegd, die niet inherent zijn aan dat eigen programma. De kernonderdelenmethode, zoals beschreven, doet dat in beginsel niet. Dat is ook de reden waarom de ondergetekenden een voorkeur voor die kernonderdelenmethode hebben, zonder dat zij die kunnen of willen voorschrijven. Geen van de drie methoden biedt overigens een slaaggarantie voor degene die via de landelijke commissie is overgestapt. Het gaat erom of betrokkenen in staat moet worden geacht het onderwijs met vrucht te kunnen volgen.

Ook de leden van de V.V.D.-fractie hadden de grootst mogelijke moeite met de in de artikelen 8 en 9 aangelegde verschillende maatstaven voor de beoordeling van een overstap. In het voorgaande zijn de ondergetekenden daarop reeds ingegaan. Vervolgens vroegen de tot de V.V.D.-fractie behorende leden of een positieve verklaring van de commissie omtrent toelating tot het w.o. voor onbeperkte tijd geldig is. Die verklaring dient naar de mening van de ondergetekenden alleen geldigheid te hebben voor het aansluitende studiejaar en dus niet onbeperkt geldig te zijn. Onbeperkte geldigheid zou immers gemakkelijk kunnen leiden tot gebruik dat strijdig is met de bedoeling van deze regeling.

Zo is het de bedoeling de overstap te doen plaatsvinden in de beginfase dat wil zeggen aan het einde van het eerste of tweede cursusjaar h.b.o. Onbeperkte geldigheid kan ertoe leiden dat men ook aan het einde van het derde jaar zou willen overstappen, hetgeen in strijd met de bedoeling van dit wetsontwerp zou komen. Om hierover geen misverstand te laten bestaan hebben de ondergetekenden een wijziging aangebracht in artikel 10 van het wetsontwerp.

De tot D'66 behorende leden achtten de terminologie «in de beginfase van de opleiding» erg vaag en vonden ook dat de gedachte die erin besloten lag in het wetsontwerp onvoldoende tot haar recht komt. Ook al deelden deze leden de mening dat hoe eerder de overstap wordt gemaakt, hoe beter dat is, toch bepleitten zij het laten vervallen van de beperking «in de beginfase». In de eerste plaats merken de ondergetekenden op dat met de term «in de beginfase» bedoeld is het eerste of het eerste en tweede jaar h.b.o.

Uit artikel 9, tweede lid, onder a, blijkt dat naar hun oordeel duidelijk. Met het pleidooi van deze leden de beperking «in de beginfase» te laten vervallen, stemmen de ondergetekenden niet in.

In de memorie van toelichting (bovenaan blz. 19) en ook in deze memorie zijn daarvoor naar het oordeel van de ondergetekenden duidelijke argumenten aangevoerd, die deze leden konden onderschrijven. Bovendien voegen de ondergetekenden er nog aan toe, dat wederzijdse doorstroming noch om onderwijsinhoudelijke, noch om kwantitatieve redenen in een latere dan de beginfase voor de hand ligt. Het derde jaar van veel h.b.o.-opleidingen, die een 4-jarige cursusduur hebben, is het jaar, waarin de stage plaatsvindt, het vierde jaar het eindexamenjaar. Bij de driejarige h.b.o.-opleidingen is het derde jaar het eindexamenjaar. In beide gevallen menen de ondergetekenden dat studenten, die willen doorstromen, in de fase van hun h.b.o.-studie liever eerst deze zullen willen voltooien, alvorens gebruik te maken van de bestaande verticale doorstromingsregelingen dan dat zij gebruik zouden willen maken van de voorgestelde wederzijdse doorstromingsregeling, wanneer die daar de mogelijkheid toe zou openen.

De tot deze fractie behorende leden meenden voorts dat het w.o. per saldo duidelijk in het voordeel blijft en haalden daarvoor enige voorbeelden aan. De ondergetekenden merken daarover het volgende op. Dat de weg van h.b.o. naar w.o. moeilijker is dan omgekeerd is op zichzelf juist. Daarbij moet echter worden bedacht dat er een duidelijk verschil in vooropleiding is. Het v.w.o. is de normale vooropleiding voor het w.o.; het h.a.v.o. of m.b.o. voor het h.b.o. Aan het aantal taken van de commissie valt in dit stadium naar het oordeel van de ondergetekenden evenmin veel bewijsvoering te ontlenen voor de stelling van deze leden. Uitgangspunt was immers dat het op dit moment gewenst is de bevoegdheden van beide typen instellingen zoveel mogelijk intact te laten. De regeling is in zekere zin in het voordeel van de h.b.o.-student omdat een positieve beslissing van de doorstromingscommissie hem een toelatingsrecht tot het w.o. geeft. Ook het verschil in tijdsduur van de procedure ondersteunt naar het oordeel van de ondergetekenden de stelling van deze leden nauwelijks. De tijdsduur van de overstapperiode van h.b.o. naar w.o. hangt immers samen met het einde van het studiejaar van het h.b.o. en het begin van dat in het w.o. Bij de overstap van w.o. naar h.b.o. moet worden bedacht dat het einde van het studiejaar in het w.o. enigszins later valt dan dat in het h.b.o. Vandaar het tijdsverschil, dat uitsluitend technisch van aard is. Dat de w.o.-student zich binnen de inschrijvingsduur van zijn propedeutische fase kan beraden over de vraag of hij al dan niet wil overstappen, merkten de leden van de D'66-fractie terecht op. Daarbij moet echter worden bedacht dat naarmate hij zich langer bedenkt, zijn inschrijvingsduur in het w.o. verder doorloopt met de consequenties van dien. Pas in een volgens stadium van wetgeving kan worden overwogen of in een nieuw stelsel van hoger onderwijs een gecoördineerd systeem van cursus- en inschrijvingsduur kan worden ingevoerd. Om de bovenvermelde redenen gaan de ondergetekenden niet in op de suggesties van deze leden de overstap ook na de beginfase van het h.b.o. mogelijk te maken.

Ten slotte stelden de tot de D'66-fractie behorende leden nog een drietal vragen naar aanleiding van de beide verklaringen, bedoeld in artikel 9, tweede lid. Op hun eerste vraag antwoordden de ondergetekenden dat de student die geen bevorderingsverklaring van het bevoegd gezag van de h.b.o.-instelling heeft gekregen, niet in aanmerking kan komen voor de overstap naar het w.o. Die verklaring moet als minimumvoorwaarde worden gezien. De tweede vraag van deze leden had betrekking op de beide verklaringen, genoemd in het wijzigingsvoorstel van artikel 31a van de W.V.O. De ondergetekenden zijn met deze leden van mening dat dit gebruik van dezelfde begrippen voor materieel verschillende zaken verwarring kan oproepen. Bij nota van wijzigingen wordt daarom een nieuwe redactie van dit artikel en van artikel 9, tweede lid, onder b, derde en vierde lid, voorgesteld. In het voorgestelde eerste lid van artikel 31a W.V.O. wordt nu gesproken over een verklaring, welke het bevoegd gezag op verzoek van de student die onvoorwaardelijk tot het tweede of derde jaar h.b.o. is bevorderd, afgeeft. In het tweede lid

van dit artikel 31a wordt in plaats van de term verklaring de term advies voorgesteld. Het gaat dan immers om het doorstromingsadvies, dat het bevoegd gezag van de h.b.o.instelling uitbrengt. Voor artikel 9 van het onderhavige wetsontwerp wordt een overeenkomstige wijziging voorgesteld. De ondergetekenden verwachten dat hierdoor de verwarring, waar deze leden ook in hun derde vraag op doelden, is opgeheven. Met de term «advies» onderaan blz. 17 van de memorie van toelichting werd inderdaad bedoeld het doorstromingsadvies van het bevoegd gezag van de h.b.o.-instelling, dat de student in staat moet worden geacht met vrucht wetenschappelijk onderwijs te volgen.

De tot de S.G.P.-fractie behorende leden wilden gaarne worden ingelicht over de wijze waarop activiteiten van eventuele regionale commissies zich tot die van landelijke doorstromingscommissies zullen verhouden. Duidelijk is dat dit wetsontwerp uitgaat van landelijke commissies. In de memorie van toelichting zijn daarvoor ook naar het oordeel van de ondergetekenden zwaarwegende argumenten aangevoerd. Daaruit volgt dat eventuele regionale commissies een informele en hooguit adviserende taak ten opzichte van landelijke commissies kunnen hebben. Naar het oordeel van de ondergetekenden is het op dit moment niet op voorhand te zeggen of het gewenst is dat binnen dit kader regionale commissies tot ontwikkeling worden gebracht en zo ja, op welke wijze dat zou moeten gebeuren.

Daarom nemen zij op dit punt een afwachtend standpunt in. Tenslotte informeerden deze leden naar de mogelijkheden van terugkeer van een w.o.-student naar het w.o. die was overgestapt naar het h.b.o. Indien een w.o.-student na verloop van tijd uit het h.b.o. wil terugkeren naar het w.o. staat hem dat op grond van zijn v.w.o.-diploma vrij, althans voor zover hem in het kader van de wettelijke regelingen nog inschrijvingsduur rest en voor zover de betreffende studierichting geen toelatingsbeperking kent.

De leden van de P.P.R.-fractie broegen waarom een overstappende w.o. student eventueel een advies tot plaatsing in het tweede jaar h.b.o. kan verkrijgen en een overstappende h.b.o.-student alleen tot het eerste jaar w.o. kan worden toegelaten, eventueel met een advies tot vrijstelling. De ondergetekenden wijzen erop dat dit verschil niet samenhangt met een onderwaardering van praktische vaardigheden, zoals deze leden veronderstelden, maar met het verschil in vooropleiding en de daaraan verbonden rechten c.q. aanspraken op onderscheiden vervolgopleidingen. De vijfjarige h.a.v.o. of het m.b.o. is de normale vooropleidingseis voor het h.b.o., het zesjarige v.w.o. voor het w.o. Het verschil in de inhoud en doelstellingen van de vooropleidingen en het verschil in cursusduur daarvan brengen zowel verschillen in diepte als in omvang van het vakkenpakket met zich , zoals bekend mag worden verondersteld. Op grond daarvan achten de ondergetekenden het zeer wel te rechtvaardigen dat verschil wordt gemaakt tussen de doorstroming van w.o. naar h.b.o. en andersom. Zij wijzen er overigens op dat in de praktijk dat verschil in een aantal gevallen niet erg groot behoeft uit te vallen. Niet uitgesloten is immers dat een zeer goede h.b.o.-student, die op grond van deze regeling toelating tot het w.o. verkrijgt, in dat eerste jaar vrijstellingen verkrijgt. De ondergetekenden zien op grond van deze overwegingen en tevens omdat het om voorlopige voorzieningen gaat geen aanleiding om op het voorstel van deze leden om de mogelijkheid voor overstappende h.b.o.-studenten tot het tweede jaar van het w.o. open te houden, in te gaan.

Voor een uiteenzetting over de kernonderdelenmethode, waar ook deze leden over spraken, verwijzen de ondergetekenden naar eerdere passages terzake in deze memorie. Op de nadelen van ontwikkeling van een aanvullend programma, waar zij ook opmerkingen over maakten, is in de memorie van toelichting reeds ingegaan. De ondergetekenden zijn om de daar vermelde redenen geen voorstander van een aanvullend programma.

Voorts vroegen de leden van de P.P.R.-fractie hoe kan worden voorkomen dat een overstappende student het slachtoffer wordt van het spanningsveld tussen enerzijds de eigen verantwoordelijkheid van de instelling voor het onderwijsprogramma en dus ook de kernonderdelen daarin en anderzijds de bevoegdheden van de landelijke commissies. De ondergetekenden menen dat daarover onderling overleg moet plaatsvinden tussen de instellingen onderling en tussen de instellingen en de landelijke doorstromingscommissies. Een voorproef daarvan is al te vinden in de huidige werkzaamheden van de Landelijke Coördinatie Commissie TWO-HTO (LCC). Daar vindt al enige tijd overleg plaats over selectiecriteria en afstemming van onderwijsprogramma's. De resultaten daarvan geven tot nu toe geen aanleiding tot zorgen over bedoeld spanningsveld. Verder is gebleken dat het werk van deze LCC heeft geleid tot veelvuldig en intensief overleg over de onderwijs- en examenprogramma's en tot een onderlinge afstemming van de h.t.s.-programma's.

Hoe kunnen de landelijke doorstromingscommissies voldoende op de hoogte zijn van alle studieprogramma's om verantwoord te kunnen adviseren over vrijstellingen, zo vroegen de tot de P.P.R.-fractie behorende leden vervolgens. De ondergetekenden verwijzen hiervoor naar de hierboven vermelde vorm van overleg, waaruit blijkt dat reeds thans aanzetten tot verantwoorde advisering in de technische sector kunnen worden gevonden. Zij zijn zich er daarbij van bewust dat dat een ontwikkelingsproces is, dat ook in andere sectoren van w.o. en h.b.o. op gang moet worden gebracht. In dit verband wijzen zij erop dat onlangs in de sector van het wetenschappelijk en het hoger landbouwonderwijs een soortgelijk overleg als in de technische sector tot stand is gekomen. In de sector van het h.e.a.o. enerzijds en in de faculteit der economische wetenschappen en de faculteit der rechtsgeleerdheid anderzijds wordt op dit moment overwogen een dergelijk overleg te gaan openen.

De tot de P.P.R.-fractie behorende leden vroegen zich ook af of niet een tweedeling tot stand zou kunnen worden gebracht in die zin dat de landelijke doorstromingscommissies zich vooral gaan bezighouden met het beleid en regionale commissies zich richten op vaststelling van de kernonderdelen en op de concrete aanvragen tot doorstroming, eventueel met een beroepsmogelijkheid voor betrokkenen op de landelijke commissies. De ondergetekenden onderschrijven die gedachtengang niet. De landelijke aanpak is om een aantal redenen verkozen en wordt door de ondergetekenden ondersteund. Kortheidshalve verwijzen zij naar par. 4 van de memorie van toelichting, waarin deze argumenten zijn vermeld. Die argumentatie is van breder en diepgaander aard dan alleen de argumentatie van uniformiteit en gelijkheid van behandeling, waar de leden van de P.P.R.-fractie op doelden. Bovendien is er wanneer het proces van onderling overleg verder tot ontwikkeling komt, ook zakelijk bezien nauwelijks reden tot zo'n tweedeling. Verder wijzen de ondergetekenden erop dat vaststelling van kernonderdelen – gezien de verantwoordelijkheid van de instelling voor de inrichting van hun onderwijsprogramma's – niet tot de bevoegdheid van landelijke of regionale commissies kan behoren.

Van de zijde van de G.P.V.-fractie werd gevraagd of het criterium voor overstap van h.b.o. naar w.o. «beter tot zijn recht komen» niet rijkelijk vaag is. Reeds is vermeld, dat bij nota van wijzigingen wordt voorgesteld dit criterium te vervangen door «met vrucht volgen». Naar het oordeel van de ondergetekenden is dat criterium duidelijk. De landelijke doorstromingscommissie, samengesteld uit deskundige docenten van w.o. en h.b.o. moet, gehoord het advies van de h.b.o.-instelling, de overtuiging hebben dat de student die wil overstappen met succes aan de gekozen w.o.-studierichting kan deelnemen. Die overtuiging kan onder meer gebaseerd zijn op de studieprestaties in het eerste en/of tweede jaar h.b.o. in het algemeen en met betrekking tot de kernonderdelen in het bijzonder.

Voorts is er het advies van de betrokken instelling, dat mede op andere terzake dienende factoren betrekking kan hebben zoals gemotiveerdheid, studieaanleg, -houding en -tempo, abstractievermogen e.d. De commissie voegt daaraan toe wat zij aan nader onderzoek dienstig acht. Een en ander betekent dat het criterium, de gemengde samenstelling van de commissie, en de hier omschreven procedure borg kunnen staan voor verantwoorde beslissingen ter zake. Voor de overstap van w.o. naar h.b.o. is inderdaad geen criterium genoemd. De w.o.-student is immers alleen al op grond van zijn v.w.o.-diploma toelaatbaar. Voorts kan de w.o.-student, die wil overstappen een advies vanwege de faculteit verkrijgen. Dat advies wordt door de student overgelegd aan de landelijke doorstromingscommissie. Die landelijke doorstromingscommissie beslist overigens niet ten aanzien van een toelating tot het n.b.o., maar adviseert. De samenstelling van de commissie en de procedure staan hier naar het oordeel van de ondergetekenden borg voor verantwoorde adviezen. De ondergetekenden menen daarom niet dat het h.b.o. een vergaarbak voor mislukte w.o.-studenten zal worden.

De mening van deze fractie dat pas op zijn minst na twee jaar directeur en leraren een goed oordeel over de capaciteiten van de h.b.o.-student, die wil overstappen, kunnen hebben, delen de ondergetekenden niet. Het gaat bij deze overstap om zeer goede h.b.o.-studenten met aanleg en belangstelling voor meer theoretisch gerichte vakken. Die aanleg en belangstelling kan vrij spoedig blijken.

De fractie van de P.S.P. pleitte voor een zo democratisch mogelijke oordeelsvorming voor de overstap van h.b.o. naar w.o. en vroegen naar de mogelijkheid van delegatie van de afgifte van verklaringen, bedoeld in artikel 9, aan academieraden of soortgelijke organen.

Die mogelijkheid zien de ondergetekenden niet en willen zij ook niet bevorderen. In de eerste plaats moet worden bedacht dat binnen het stelsel van de Wet op het voortgezet onderwijs het bevoegd gezag de aangewezen instantie is, die optreedt namens de instelling. In de tweede plaats gaat het bij deze verklaringen om een onderwijskundig oordeel over studieprestaties van betrokken studenten. Dat onderwijskundig oordeel is materieel voorbehouden aan de professionele deskundigen, de directeur en leraren.

Ten slotte stelde de aan het woord zijnde fractie een vraag over het gewicht van de verschillende factoren, die van belang zijn voor de beslissing tot overstap. De ondergetekenden vatten hun opvattingen ter zake, die in het voorafgaande reeds ter sprake kwamen, als volgt samen. In de eerste plaats gaat het om meetbare factoren als algemeen leervermogen, het abstractievermogen daaronder begrepen, en om voor de betreffende studierichting specifieke kennis en vaardigheden. In de tweede plaats gaat het om wellicht minder meetbare factoren als motivatie, studieaanleg, -houding en -belangstelling.

Al deze factoren zijn relevant voor het beantwoorden van de vraag of de student al dan niet in staat moet worden geacht met vrucht te kunnen overstappen. Naar mag worden verwacht zal de landelijke doorstromingscommissie bij het hanteren van het voorgestelde wettelijke criterium «in staat moet worden geacht met vrucht aan het w.o. deel te nemen», deze factoren in haar beschouwingen betrekken.

3. Enkele verspreide opmerkingen

De tot de C.D.A.-fractie behorende leden vroegen naar de vermoedelijke kosten van de op basis van dit wetsontwerp te scheppen voorzieningen. Voor het dienstjaar 1978 was voorlopig een bedrag van circa f 700 000 op jaarbasis geraamd, ten laste van artikel 103 van de onderwijsbegroting. Daarin zijn begrepen de kosten verbonden aan het functioneren van de commissies inclusief de evaluatietaken. Bij de voorbereiding van de begroting 1979 is met deze kosten opnieuw rekening gehouden. Zoals de ondergetekenden eerder opmerkten, is het op dit moment onmogelijk een raming te maken van andere kosten, die uit dit wetsontwerp kunnen voortvloeien, omdat te veel factoren nog ongewis zijn.

Met deze leden zijn de ondergetekenden voorts van mening dat ruime voorlichting over de doorstromingsregeling geboden is wanneer zij van kracht is geworden. Naast de voorlichting van het departement aan de betrokken instellingen zullen ook de school- en studentendecanen tijdig worden geïnformeerd. Uiteraard zal ook de Landelijke Commissie voor de Academische Studievoorlichting betrokken worden bij de voorlichting. In dit verband denken de ondergetekenden aan publikaties in «Straks studeren». Wanneer geleidelijk aan de individuele toelatingsbeslissingen zich tot meer algemene normen hebben ontwikkeld dan kunnen die uiteraard in de voorlichting worden betrokken.

Met deze leden zijn de ondergetekenden voorts van mening dat de doelstellingen van deze doorstromingsregelingen niet mogen worden doorkruist door de regelingen met betrekking tot uitstel van militaire dienst. Daarom is contact opgenomen met de betrokken Staatssecretaris van Defensie om te komen tot een regeling tot verder uitstel van diegenen die op grond van deze regeling overstappen. Dit overleg heeft inmiddels tot overeenstemming geleid.

Deze leden en die van de V.V.D.-fractie vroegen voorts naar de betekenis van het woord «vooralsnog» op blz. 19 van de memorie van toelichting. Dit wetsontwerp gaat ervan uit dat gedurende de werkingsduur van de wet het bevoegd gezag beslist over toelating en vrijstelling van de overstappende student. Of dat ook in de verdere toekomst het geval zal blijven, is afhankelijk van de uitkomsten van het beraad en de discussie over een gecoördineerd toelatingsbeleid en de plaats daarvan in een toekomstig geïntegreerd stelsel van hoger onderwijs.

Tot slot vroegen de tot de C.D.A.-fractie behorende leden of het vervallen van de noodzaak van samenwerkingsovereenkomsten nog consequenties heeft voor bestaande samenwerkingsvormen zoals die tussen de Rijksuniversiteit te Groningen (RUG) en de Agogische Akademie Friesland (AAF). De ondergetekenden menen van niet. De samenwerkingsovereenkomst tussen AAF en RUG is het juridisch fundament van het samenwerkingsexperiment. Naast onderwijskundige zaken worden daarin bij voorbeeld ook geregeld de bestuurlijke verantwoordelijkheden van beide partijen en hun onderlinge financiële verplichtingen. Vastlegging daarvan is nodig omdat het samenwerkingsexperiment een wijdere strekking heeft dan alleen de wederzijdse doorstroming van studenten. Welke de uiteindelijke juridische status zou moeten worden, valt op dit moment nog niet te bezien. Van groot belang daarvoor zijn onder meer de bevindingen, waartoe de ingestelde Evaluatiecommissie Samenwerkingsexperiment AAF–RUG zal komen en de uiteindelijke vormgeving van een nieuw stelsel van hoger onderwijs.

4. Artikelen

Artikel 3

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen de Regering te overwegen of de werkingssfeer van de regeling nog tot andere sectoren van het hoger onderwijs zou kunnen worden uitgebreid. De ondergetekenden herinneren eraan dat in beginsel het wetsontwerp betrekking heeft op alle studierichtingen binnen het wetenschappelijk onderwijs en op alle afdelingen en scholen voor hoger beroepsonderwijs waarop de Wet op het voortgezet onderwijs van toepassing is, doch dat zij om redenen van praktische aard hebben gekozen voor een opzet, als is neergelegd in het onderhavige wetsontwerp.

Voor de niet in artikel 3, eerste en tweede lid, genoemde gebieden wachten de ondergetekenden initiatieven vanuit het onderwijsveld af; zoals bekend, is in het wetsontwerp de mogelijkheid geopend dat op gezamelijke voordracht van de Academische Raad en de HBO-Raad een doorstromingscommissie kan worden ingesteld voor een ander gebied dan de in het ontwerp genoemde.

Naar de ondergetekenden verwachten, zullen de HBO-Raad en de Academische Raad daartoe strekkende verzoeken uit het onderwijsveld kritisch bezien en nagaan of deze onder meer uit onderwijskundig oogpunt de grondslag kunnen vormen voor een gezamenlijke voordracht aan de Minister.

Uit de opzet en de aard van de voorgestelde regeling alsmede uit de in die regeling genoemde h.b.o.-soorten en w.o.-studierichtingen, waartussen op grond daarvan doorstroming mogelijk zal zijn, kan worden afgeleid dat een zekere mate van verwantschap of onderwijskundige samenhang voorwaarde zal zijn om in de praktijk werkbaar te kunnen zijn. Het behoeft nauwelijks betoog dat het veelal van belang is dat van bepaalde h.b.o.- en w.o.-programma's waarvoor de instelling van een doorstromingscommissie bepleit wordt, een of meer programma-onderdelen uit de beginfase van de opleiding gemeenschappelijke trekken vertonen.

Ook de omvang van het aantal te verwachten studenten kan een rol spelen bij de vraag of het doelmatig is daarvoor een afzonderlijke commissie in het leven te roepen.

Aldus voorbereide verzoeken zullen door de ondergetekenden met alle aandacht worden bezien. Zij delen namelijk de mening van de vragenstellers dat getracht moet worden te voorkomen dat later op niet-beproefde gebieden nog eens experimenten moeten worden gehouden.

Met betrekking tot de positie van de lerarenopleidingen en die van het kunstonderwijs, die de leden van de fracties van C.D.A. en V.V.D. niet duidelijk was, wordt het volgende opgemerkt.

Vooraf zij erop gewezen dat onderscheid moet worden gemaakt tussen de opleidingsscholen voor leraren, bedoeld in artikel 14, zesde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs, en de nieuwe lerarenopleidingen, bekostigd op basis van de Experimentenwet onderwijs. Laatstgenoemde categorie valt niet onder de omschrijving van «school voor hoger beroepsonderwijs», als vermeld in artikel 1 van het ontwerp. Dit is in dit stadium ook niet wenselijk vanwege het experimentele karakter van deze opleidingen.

Uit het bepaalde in artikel 1 van het wetsontwerp blijkt dat de opleidingsscholen voor leraren en de scholen voor (hoger) kunstonderwijs in principe onder de werking van het wetsontwerp kunnen vallen. Er bestaat echter verschil tussen het in beginsel onder de werking van deze wet kunnen vallen van bepaalde opleidingen en de instelling bij wet (artikel 3, eerste lid) of bij ministeriële beschikking (artikel 3, derde lid) van doorstromingscommissies daarvoor.

Zoals hierboven reeds vermeld, zijn voor slechts enkele van het zeer grote aantal w.o.-studierichtingen en h.b.o.-scholen doorstromingscommissies bij de wet ingesteld; ten aanzien van de overige opleidingen kunnen zonodig belanghebbenden zich tot de HBO-Raad of de Academische Raad wenden om de instelling van die commissie te bewerkstelligen.

Het feit dat genoemde schoolsoorten wel in artikel 16, maar niet in artikel 3 worden genoemd, heeft een louter wetstechnische oorzaak. Het is eigenlijk een gedeeltelijke herhaling van het bepaalde in de definitiebepaling van het wetsontwerp. De herhaling is nodig omdat het in artikel 16 gaat over wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs. De reden voor de uitgebreide omschrijving van de school voor hoger beroepsonderwijs houdt verband met de terminologie van de Wet op het voortgezet onderwijs. Artikel 14 van deze wet onderscheidt het merendeel van de daarin genoemde scholen in scholen voor lager, middelbaar en hoger beroepsonderwijs, maar maakt voor de opleidingsscholen voor leraren en de scholen voor kunstonderwijs een dergelijk onderscheid niet. Daarom moeten deze schoolsoorten afzonderlijk worden genoemd naast de algemene categorie hoger beroepsonderwijs.

Op de vraag van de tot de V.V.D.-fractie behorende leden naar de mogelijkheden tot doorstroming voor studenten van het Instituut voor Hoger Recreatief en Toeristisch Onderwijs, uitgaande van de Stichting Nederlands

Wetenschappelijk Instituut voor Toerisme en Recreatie, antwoorden de ondergetekenden dat deze studenten wanneer zij het voornemen hebben naar het w.o. door te stromen, zich kunnen wenden tot de commissies, genoemd in artikel 3, eerste lid, onder d en e.

Deze instelling immers is op grond van het bepaalde in artikel 56, derde lid, van de Overgangswet W.V.O. aangewezen als school voor economisch en administratief onderwijs en wordt daarbinnen tot het hoger beroepsonderwijs gerekend.

Eerdergenoemde leden vroegen verder of de werkingssfeer van artikel 3, vierde lid, niet moet worden uitgebreid tot de in het derde lid genoemde commissies. Dit is inderdaad het geval. Bij de gelijktijdig met deze memorie ingediende nota van wijzigingen is de tekst van dat artikellid op dit punt gewijzigd.

Ten slotte vroegen de leden van de V.V.D.-fractie, waarom het initiatief tot het instellen van andere dan de in het eerste lid genoemde commissies wordt voorbehouden aan de Academische Raad en de HBO-Raad. De ondergetekenden hebben om een aantal redenen voor een dergelijke opzet gekozen. In de eerste plaats zijn zij van mening dat het initiatief voor het instellen van andere commissies bij het onderwijsveld moet liggen; daar immers kan het best worden beoordeeld of er aanleiding is tot het doen van voorstellen voor de instelling van doorstromingscommissies.

Het ligt dan voor de hand hierbij de HBO-Raad en de Academische Raad in te schakelen.

Voorts achten zij het – in verband met het feit dat het doorstromingsmogelijkheden betreft van h.b.o. naar w.o. en omgekeerd – noodzakelijk dat aan de eventuele instelling van een nieuwe commissie overeenstemming hierover van de betrokken sectoren van h.b.o. en w.o. ten grondslag ligt.

Tegen deze achtergrond is naar hun oordeel een goede gang van zaken rond het instellen van nieuwe commissies verzekerd en is er geen aanleiding het initiatief ook bij andere dan de genoemde raden te leggen.

De vraag van de leden van de fractie van D'66 naar de situatie met betrekking tot de lerarenopleidingen is in het bovenstaande reeds beantwoord.

Deze leden wilden ook weten of al gedacht wordt aan een relatie tussen kunstonderwijs (h.b.o.) en kunstgeschiedenis (w.o.), tussen academies voor lichamelijke opvoeding en sociale wetenschappen, deze academies en medische wetenschappen en verpleegkundige opleidingen en medische wetenschappen.

Het is duidelijk dat hier weliswaar bepaalde relaties zijn te zien, doch niet van dien aard dat deze voor de ondergetekenden aanleiding zouden zijn het wetsontwerp op dit punt aan te vullen.

De vraag van de leden van de fracties van C.D.A. en P.P.R. of de in het vierde lid vermelde bevoegdheid van de Minister tot het instellen van twee of meer commissies niet ook moet gelden voor de gebieden waarop krachtens het derde lid ingestelde commissies werkzaam zullen zijn, is hierboven reeds bevestigend beantwoord.

Artikel 5

Op de vraag van de leden van de P.P.R.-fractie of het geen aanbeveling verdient het lidmaatschap van de commissies aan een bepaald aantal jaren te binden, zonodig met de mogelijkheid van herbenoeming, antwoorden de ondergetekenden dat dit gezien het tijdelijk karakter van de wet niet noodzakelijk is; artikel 18 beperkt de werkingsduur namelijk tot 5 jaar.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen waarom de voorzitters van de commissies door de Minister worden benoemd, de HBO-Raad en de Academische Raad gehoord, en niet zoals overige leden op voordracht van de HBO-Raad en de Academische Raad.

Het antwoord hierop luidt dat de voorgestelde redactie conform het veel voorkomende gebruik is om bij dergelijke commissies en raden in de procedure van de benoeming van de voorzitter diens bijzondere positie te beklemtonen.

Artikel 6

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of het hierbedoelde secretariaat steeds voor één commissie zal fungeren of eventueel ook voor andere commissies, alsmede waartoe het tweede lid na het gestelde in lid 1 dient.

Het antwoord op de eerste vraag luidt dat de ondergetekenden zich voorstellen na de totstandkoming van het wetsontwerp in beginsel per commissie een secretariaat te vormen; artikel 6, eerste lid, schrijft zulks ook voor. Het is overigens niet denkbeeldig dat in de beginperiode dezelfde personen voor meerdere commissies als secretaris werkzaam zullen zijn.

Met betrekking tot de tweede vraag wordt opgemerkt dat het tweede lid ervoor dient om aan te geven welk orgaan binnen de rijksoverheid bevoegd is de secretaris en het overige personeel te benoemen; in casu zijn dit de Minister van Onderwijs en Wetenschappen en, voorzover het de commissies hoger landbouwonderwijs-landbouwwetenschappen en hoger landbouwonderwijs-diergeneeskunde betreft, de Minister van Landbouw en Visserij respectievelijk beide genoemde ministers.

Artikel 7

Naar aanleiding van de vraag van de V.V.D.-fractie of de hier voorgestelde tekst garandeert dat de evalutie zich zal uitstrekken tot alle op blz. 19 van de memorie van toelichting genoemde aspecten, wordt – zoals al eerder is vermeld – bij nota van wijzigingen voorgesteld de tekst van dit artikel te wijzigen, alsmede artikel 4 uit de breiden in die zin dat tot de taak van een doorstromingscommissie gaat behoren het geven van een oordeel over de werking van de wet, waaronder is begrepen de evaluatie van het studieverloop van de h.b.o.- en w.o.-studenten die na een desbetreffende beslissing of advies van een commissie hun studie onderscheidelijk aan een instelling van wetenschappelijk onderwijs of een school voor hoger beroepsonderwijs hebben voortgezet.

Op de overige vragen met betrekking tot de evaluatie is reeds uitvoerig ingegaan in paragraaf 2 van deze memorie.

Artikel 9

De leden van de C.D.A.-fractie stelden de vraag tot welke datum een verzoekschrift nog in behandeling kan worden genomen in die gevallen, waarin studenten pas zeer laat over hun examen- en tentamengegevens beschikken alsmede de vraag, of hier geen bepaalde grens moet worden getrokken; bij de laatste vraag sloten de leden van de fractie van D'66 zich aan, onder vermelding van de datum 15 juni.

In verband met het feit dat de doorstromingscommissies in beginsel vóór 1 september op het verzoekschrift van een h.b.o.-student moeten hebben beslist, kunnen de ondergetekenden instemmen met het oordeel van bovengenoemde leden dat er een uiterste datum voor indiening van verzoekschriften moet worden vastgesteld.

Op blz. 26 van de memorie van toelichting zijn de indieners van het ontwerp op basis van de hun ter beschikking staande informatie ervan uitgegaan dat het grootste deel van de desbetreffende h.b.o.-studenten de verklaring dat zij zijn bevorderd, eind mei heeft ontvangen.

Ook de studenten die later in mei of in juni examen of tentamen hebben afgelegd en van mening zijn dat hun resultaten aanleiding geven aan de doorstromingsproecedure deel te nemen, moeten een verzoekschrift bij de commissie kunnen indienen. Aangezien deze groep naar verwachting niet groot zal zijn, zullen de doorstromingscommissies de behandeling van deze later binnengekomen verzoeken wel in hun werkschema kunnen inpassen.

De voorkeur van de ondergetekenden gaat uit naar 30 juni, enerzijds omdat in dat geval een commissie voor het naar verwachting geringe aantal verzoeken dat na begin juni wordt ingediend, tenminste 8 weken tijd voor het instellen van een onderzoek en het nemen van de beslissing heeft, en anderzijds omdat deze datum tot uniformiteit leidt met de elders in het ontwerp genoemde data. Dit betekent dat, indien de besturen van scholen voor hoger beroepsonderwijs de deelnemers aan de doorstromingsprocedure in de gelegenheid willen stellen om van de volledige termijn van 7 dagen gebruik te maken, de examen- en tentamenresultaten – gelet op het voorschrift dat een verzoekschrift binnen 7 dagen na de bevorderingsverklaring bij een commissie moet worden ingediend – uiterlijk voor 23 juni bekend moeten zijn.
Bij nota van wijziging wordt artikel 9, derde lid, op dit punt aangevuld.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen verder of de in het derde lid genoemde termijn niet te kort moet worden geacht voor een weloverwogen beslissing van de student. Hoewel de ondergetekenden erkennen dat deze termijn niet lang is, zijn zij van mening dat de h.b.o.-student die in het eerste en/of tweede jaar van zijn studie de mogelijkheid van doorstroming naar een verwante w.o.-studierichting herhaaldelijk heeft kunnen overwegen, eenmaal geconfronteerd met zijn examen- of tentamenresultaten binnen die termijn een weloverwogen beslissing kan nemen. Op de vraag of een termijn van 10 dagen in de procedure ook nog haalbaaar is, antwoorden zij dat dit wel het geval is, maar dat zij van oordeel zijn, dat de beslissing van de studenten door een respijt van drie dagen niet wezenlijk méér weloverwogen kan zijn en dat zij daarom deze drie dagen liever aan het beperkt aantal dagen dat de commissies ter beschikking staat, zien toegevoegd.

De vraag van de leden van de P.P.R.-fractie of voor h.b.o.-studenten die aan het einde van het derde jaar tot de conclusie komen dat hun voorkeur naar een meer theoretische vorming uitgaat, ook een doorstromingsmogelijkheid kan worden geopend, moet ontkennend worden beantwoord, aangezien een dergelijke doorstromingsmogelijkheid niet in overeenstemming zou zijn met een van de belangrijkste uitgangspunten van het wetsontwerp, namelijk doorstroming in de beginfase van de opleiding ter wille van correctie van de studiekeus.

De wetstekst blijkt overigens op dit punt nog aanleiding tot misverstanden te kunnen geven, zoals onder meer uit een opmerking van leden van de C.D.A.-fractie naar voren komt; deze leden merken op dat huns inziens de tekst van de wet niet uitsluit dat een h.b.o.-student ook na drie jaar doorstroomt, mits maar bij de overgang van het tweede naar het derde jaar een positief advies werd ontvangen.
Aangezien dit, zoals in het voorgaande reeds is opgemerkt, niet de bedoeling van de ondergetekenden is, wordt bij nota van wijzigingen het ontwerp zodanig gewijzigd dat doorstroming na het derde jaar niet mogelijk zal zijn.

Van de zijde van de G.P.V.-fractie werd gevraagd of de in het tweede lid gestelde eis dat de h.b.o.-student bevorderd moet zijn tot het tweede of derde leerjaar niet in de hand zal gaan werken dat de eerste h.b.o.-jaren als een zogenaamde parkeerstudie worden gebruikt.
De ondergetekenden gaan ervan uit dat door de vragenstellers hiermee wordt bedoeld dat h.b.o.-studenten met een onvoldoende vooropleiding voor het w.o. de eerste 2 h.b.o.-jaren zullen zien als een vooropleiding voor het wetenschappelijk onderwijs en zullen denken via deze weg zich op een mogelijk gemakkelijker wijze toegang tot het w.o. te verschaffen.
De ondergetekenden zijn van oordeel dat hieruit toch een miskennig van de zwaarte en het niveau van een h.b.o.-opleiding spreekt, met name voor de h.a.v.o.-gediplomeerden. Aangezien deze categorie niet de aangewezen vooropleiding voor het wetenschappelijk onderwijs heeft, ligt het voor de hand dat slechts een beperkt aantal studenten in deze beginjaren aan de criteria voor het aanvangen van een verwante studie in het w.o. zal blijken te voldoen.

Hierbij wordt – wellicht ten overvloede – nog aangetekend dat toelating tot het wetenschappelijk onderwijs via deze wet niet betekent dat de betrokkene niet behoeft deel te nemen aan procedures, zoals neergelegd in de Machtigingswet inschrijving studenten. Ook vanuit dit aspect lijkt het derhalve niet voor de hand liggend dat studenten de omweg via het h.b.o. bewust zullen plannen.

Artikel 10

De leden van de C.D.A.-fractie achtten de afwikkeling van de totale procedure in de tijd een moeilijk probleem. De ondergetekenden erkennen dat het tijdsbestek waarbinnen vastgesteld moet worden of een h.b.o.-student in staat moet worden geacht met vrucht wetenschappelijk onderwijs te volgen, niet lang is.

De vraag of de Regering, ook bij een aanzienlijk aantal aanvragen, toch een voldoende zorgvuldige afhandeling mogelijk acht, beantwoorden zij positief in die zin dat zij zullen streven naar een zodanige bemanning met leden en plaatsvervangende leden dat in korte tijd grote aantallen kunnen worden opgevangen. Dit geldt zeker de beginperiode. Naderhand zullen de procedures naar verwachting kunnen worden versneld, mede in verband met het feit dat dan waarschijnlijk normen en criteria zich hebben ontwikkeld en betere contacten tussen de commissie en de instellingen van h.b.o. en w.o. zijn ontstaan.

Overigens moet ook in dit opzicht niet uit het oog worden verloren dat het hier gaat om voorzieningen van voorlopige en experimentele aard; juist in een experimenteerperiode moet blijken of er goede en voldoende voorzieningen getroffen zijn en kunnen eventuele tekortkomingen worden bijgesteld.

De leden van de D'66-fractie meenden dat de term «beter tot zijn recht (te) komen» getuigt van een bijna ongelooflijk paternalisme. Wat er zij van deze kwalificatie, de term wordt – om in de vorige paragrafen van deze memorie reeds vermelde redenen – vervangen door «met vrucht volgen».

Met betrekking tot de vraag van vele leden van de vaste Commissie of het geen aanbeveling verdient voor de student een beroepsmogelijkheid tegen een afwijzende beschikking van de commissie op te nemen, wordt het volgende opgemerkt.

Aangezien de onderhavige regeling niet op de z.g. negatieve lijst, behorende bij de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen, zal worden geplaatst, is de Wet a.r.o.b. in beginsel van toepassing op de beschikkingen van de doorstromingscommissies.

Te verwachten is echter dat de Afdeling rechtspraak beroepschriften tegen beschikking van de commissies wederzijdse doorstroming niet ontvankelijk zal verklaren op grond van artikel 5, aanhef onder 1, van de Wet a.r.o.b., dat bepaalt dat geen voorziening open staat tegen beschikkingen, houdende een beoordeling van het kennen of kunnen van iemand, die te dier zake is geëxamineerd of op enigerlei andere wijze is getoetst. Gegeven deze lijn in de Wet a.r.o.b. zijn de ondergetekenden de mening toegedaan dat het ook geen aanbeveling verdient een eigen beroepsregeling in enigerlei vorm te creëren. Zij gronden deze overtuiging overigens mede op het voorlopige karakter van de onderhavige regeling. In een zich ontwikkelend stelsel waarin de commissies wederzijdse doorstroming explorerend hun weg zullen moeten vinden, is van een herbeoordeling door nog weer een ander orgaan moeilijk een vergroting van de rechtszekerheid te verwachten, nog afgezien van de problemen die de reeds ter sprake gekomen tijdsfactor zou opleveren.

Overigens zijn de ondergetekenden van oordeel dat de in de regeling voorkomende voorschriften op procedureel gebied en het feit dat door de commissies ten minste met drie leden een beslissing wordt genomen, de betrokken studenten een redelijke rechtsbescherming bieden.

Mocht in de komende jaren bij de evaluatie toch aan enige vorm van beroep behoefte bestaan, dan kan dat te zijner tijd in het licht van de dan opgedane ervaringen opnieuw worden bezien.

Artikel 13

De leden van de D'66-fractie merkten op dat zij de termijn van 1 maand voor het beslissen over de toelating van w.o.-studenten tot het h.b.o. wel erg kort achten, gezien ook de verwachting van de Regering dat aanvankelijk de stroom van w.o. naar h.b.o. groter zal zijn dan omgekeerd.

Alvorens op dit punt in te gaan, wijzen de ondergetekenden er nogmaals op dat artikel 13 de doorstromingscommissies niet de bevoegdheid verleent te beslissen over de toelating van w.o.-studenten tot het h.b.o. Deze bevoegdheid blijft, evenals de bevoegdheid tot het verlenen van vrijstellingen, voorbehouden aan het bevoegd gezag van h.b.o.-instellingen.

De ondergetekenden delen de mening dat de termijn van een maand voor het beslissen op het verzoek om een vrijstellingsadvies van w.o.-studenten kort is. Zij willen de datum van 1 augustus handhaven. Uit het oogpunt van rechtszekerheid achten zij het van belang dat de gewezen w.o.-student voor de aanvang van het cursusjaar weet voor welke vakken hij, na toegelaten te zijn, vrijstelling zou kunnen verkrijgen.

Overigens zal ook hier in de praktijk waarschijnlijk blijken dat de commissies in vele gevallen een langere tijd dan de minimale (30 juni – 1 augustus) ter beschikking hebben, aangezien, zodra uit het w.o. afkomstige studenten over de verklaring, bedoeld in artikel 24, vierde lid, van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs, beschikken, zij zich tot een van de commissies kunnen wenden.

Voor het antwoord op de vraag waarop de verwachting is gebaseerd dat aanvankelijk de stroom van w.o. naar h.b.o. groter zal zijn dan omgekeerd, mogen de ondergetekenden verwijzen naar een van de vorige paragrafen van deze memorie, waarin zij uitvoerig op deze kwestie zijn ingegaan.

Artikel 16

De leden van de D'66-fractie stelden de vraag of in het aan artikel 27 van de Wet op het voortgezet onderwijs toe te voegen tweede lid de woorden «in het bevestigende geval» niet als overbodig kunnen worden weggelaten. Dit is inderdaad het geval; bij nota van wijzigingen zal de redactie van dit artikellid worden verduidelijkt.

Artikel 17

De leden van de fractie van D'66 vroegen of de datum in het eerste lid vermeld niet wat vroeg is. Dit is juist; bij nota van wijzigingen is de tekst van dit artikellid aangepast.

De vraag ten slotte of het bepaalde in het tweede lid van dit artikel niet moet worden verwerkt in het tweede lid van artikel 13, wordt in deze zin beantwoord dat het bepaalde in het tweede lid van dit artikel in grote lijnen wordt gehandhaafd, maar dat daarnaast artikel 13, tweede lid, bij nota van wijzigingen zodanig wordt aangevuld dat de w.o.-student eveneens de raadgeving bedoeld in artikel 24 bis, derde lid, van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs moet overleggen, indien de faculteit deze heeft moeten afgeven op grond van een daartoe strekkend verzoek.

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen,
A. Pais

De Minister van Landbouw en Visserij,
A. P. J. M. M. van der Stee